

AZ ÚT

Folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára

XXI. ÉVFOLYAM

1939 10. SZÁM.

T A R T A L O M :

Prédikációvázlatok.

Egy év a Biblia terjesztésének történetéből. (I. L.)

Egyházi törvényhozásunk új követelményei. (I. L.)

Tanulmányútam Schweizban. (Kozma T.)

A lelkipásztor. (W. Hoch.)

Irodalom. Könyvismertetés a szisztematika teológia irodalmából. (Czirják János.)

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:
DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Cluj, Calea Marechal Foch 38. Ref. Theologia

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 120 Lei
Egyes szám ára . . . . . 12 Lei

Inregistrat la Tribunalul sub N-rul 1507/1938, la N-rul curent 26. szám alatt bejegyezve a cluji Törvényszéknél.

Megjelent!

Megjelent!

„Dolgozatok a református theologiai tudományok köréből“ sorozat,
16-ik száma

DR. TAVASZY SÁNDORTÓL:

Az ethika mai kérdései.

Ara 15 Lei.

A sorozat 17-ik száma:

Mi szükségünk van az Ótestamentumra

Irtá: Dr. Gönczy Lajos.

Ara 20 Lei.

Dr. Ravasz László:

Hit és engedelmesség

Prédikációk, beszédek, cikkek, előadások. 350 oldal. Ara 180 Lei.

Hazafelé.

Elmélkedések és imádságok nők számára. Finom indiai papíron
előállítva ára: **200 Lei.**

Új Kálvin-Kommentár

A Dávid Gyula szerkesztésében megjelenő Kálvin-Kommentárnak
II. kötete Rábold Gusztáv fordításában hozza a Synoptikus-evan-
géliumok első részét. A 250 oldalas kötet ára 180 lej.

Istenes Énekek

cím alatt jelent meg *R. Berde Mária* összeállításában egy egészen
új vallásos vers-gyűjtemény. A közel 500 költeményt tartalmazó,
368 oldalas, izlées kiállítású könyv ára 150 lej.

Megrendelhetők az Ifjú Erdély kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theol.

Az Úr, mint Pásztor.

Zsolt. 23.

1. Az újév első napján jó ezt az üzenetet hallani Isten igéjéből. Ugyis annyi aggodalom és kérdés merül fel ilyenkor a lelkünkben, mit hoz reánk ez az esztendő? Hát még ha látjuk, hogy napról-napra súlyosabb kérdések, bajok és félelmek mutatkoznak a világ életében. Van-e valakinek gondja a mi kicsiny életünkre, amikor fel van fordulva a világ és országok között folyik a harc? Ezért ma ezt nem így kell olvasni: az Úr az én *Pásztorom*, hanem így: *Az Úr* az én Pásztorom. Az, akire én a magam életét bízhatom, nem más, csak az Úr!

2. Az Úr pásztori munkája az én életemben csodálatosan van itt szemléltetve. Három nagy vonását emeli ki ennek a munkának az ige: Az egyik Isten gondviselő kegyelme a mindennapi élet fenntartásában. Úgy gondoz, úgy gondoskodik erről a gyenge és tehetetlen életről, mint a pásztor a maga nyájáról. Eledelt ad, vezet arra, amerre biztosabban meg tudom tartani az életemet, csodálatosan rendeli ki, amire szükségem van. A másik jele gondviselésének az élet súlyos válságaira vonatkozik. A halál árnyéka völgyében is hordoz. Velem van, mert Krisztus megjárta ezt az utat, kézen fogva visz a nehéz úton. „Nem félek a gonosztól.“ Milyen gonosz az, amitől nem kell félnem? Azt, hogy nem félek, már most mondhatom. Még ha elnyeléssel fenyeget is a gonosz, akkor is tudnom kell, hogy ő velem van. Végül: asztalt készített eláraszt kegyelmével, nemcsak testi javakkal lát el, hanem lelki javakkal is, a kegyelem javaival. Nemcsak nem engedi, hogy elveszek, de azt sem engedi, hogy kétségbeessem.

3. Ezt azért teszi, mert Ő az én Uram, aki megváltott. Krisztusban szeret, az Ő Fiáért irgalmaz. Magamért nem tehetné s ha azt hinném, hogy ezt a gondviselést megérdemelhetem, nem támaszkodhatnék rá, de így, hogy Krisztusban szeret, az ő szerelme biztos és rendíthetetlen. Krisztus a jó Pásztor, Ő életét adta értem.

Az üldözött Krisztus.

Máté 2: 19–23.

1. A gyermek Jézust halálos veszedelem fenyegette a Heródes gonosz terve miatt. Tudjuk, hogyan féltette ez a maga hatalmát Jézustól és hogyan ölette meg a bethlehemi gyermekeket és hogyan

küldötte el Isten Józsefet és Máriát Egyiptomba, hogy kiszabadítsa Jézust a Heródes kezeiből. Most, mikor visszatérnek, új veszedelem fenyeget, a vérszopó Heródes fia, akitől óvni kell a gyermeket. És nem ez volt az utolsó veszély a Jézus életében. Hogyan támadtak rá a zsidók főemberei, hogyan keresi halálra Heródes, a másik, és hogyan akarják maguk a názáretbeliek letaszítani a szikláról, amely a városuk felett van. Miért üldözik így az Urat? Irigység, hatalomvágy, ellenszenv az, ami ellenségeit indítja? Nem, Krisztus mindig idegen ebben a világban. Milyen igaz: az övéi közé jött s azok nem fogadták be őt! Hiszen jelenléte ítélet, beszéde megsemmisítés a bűn számára, csak a megtérőnek öröm és béke. Ez az ellenségeskedés bennem is megvan az Úr iránt, én is gyakran csatlakozom ellenségeihez s engem is ér ítélő szava.

2. De őt nem lehet legyőzni, elhallgattatni, nem lehet erőttel venni rajta. A gyermek Jézus bátorságban és csöndben növekedett, míg eljött az idő, hogy hirdesse Isten akaratát s míg életét önként és önmaga oda nem adta értünk. A világ csalódása és kudarca az, hogy Krisztus felett nem lehet uralkodni. Hogyan akarták legyőzni őt és megsemmisíteni Igéjét, s akarják most is, de az ő szava megáll és hatalma megtörhetetlen. Ez rám nézve lehet ítélet, mikor ellenségei közé tartozom, de valójában biztatás és öröm: az én Uram az, aki győz, körültem is, a világban is, rajtam is és bennem is. Nem tudok harcolni ellene, csak meg tudom adni magam neki, uralkodj te én felettem.

3. És akkor meglátom, hogy ő még a halálával is és éppen a halálával szerezte nekem a legnagyobb győzelmet. Heródes számára nem volt menekülés, mert ő ellenállott az Úrnak, nekem is csak akkor van menekülés, ha látom, hogy értem halt meg és meglátom isteni dicsőségét kibontakozni magam előtt. Így győz meg engem. „Hogy lehetsz te győztes, kit bűn tart foglyául, ha téged is legyőzhet a győzedelmes Úr? Csak összetörni engedd, kevély, gögős szíved s az Úr keresztjét felvedd s a győzelem tied.” (Zengjen hálaének 54)

Én vagyok az Úr, a te gyógyítód.

Máté 4: 23–25.

1. Jézus a nép között jár. Nemcsak megvárja, hogy hozzája menjenek, nemcsak azokon segít, akik felkeresik őt, hanem, mint az ige mondja, „bejárja” az egész országrészt, tanít a zsinagógákban és gyógyítja a betegeket. Képzeljük el, milyen isteni kegyelem ez! Milyen jó és kegyelmes az Úr, hogy felkeres, élembe jön, hív engem és úgy akar rajtam segíteni. Sok beteg nem tudott volna meggyógyulni, ha ez nem így van. És ma is sok beteg, sokszor saját magunk is, nem tudnánk meggyógyulni, ha nekünk kellene elébe mennünk, mert megmozdulni nem tudunk, felállani sem a mi bűneinkből, megmozdulni sem, csak siránkozni, nyögni és szenvedni. Milyen áldott ez a mi helyünkbe jövő, minket fel-

kereső Krisztus. Így keres minket itt, a templomban, de még sok helyen, ahol csak Isten Igéjét hirdetik s a saját hajlékainkban, ha elővesszük Igéjét s imádságban hozzája fordulunk.

2. Jézus két dolgot cselekszik az ige szerint: prédikál és gyógyít. Ez a két dolog ugyanaz és egymástól el nem választható. A prédikáció arról szól, hogy Isten országa eljött, hogy Isten kibékült velünk, hogy minket gyermekévé fogadott és bűneinket Krisztusban megbocsátotta. És a gyógyítás ennek az üzenetnek valóra válása az ember életében. Sokan szívesen vennék, ha Krisztus nem állana elő paranccsal, követeléssel, ha csak olyan volna, mint az olyan orvos, aki ingyen és szeretetből gyógyít, pedig az ilyen gyógyítás nem érne semmit. Csak az az igazi gyógyulás, ha tudom, hogy bűneim megbocsáttattak és Isten országa hozzám is eljött. Azért nem ér semmit az emberi gyógyulás, mert ezt az üzenetet nem adja. Ezt csak Krisztus tudja adni. A mi gyógyulásunk abban van, hogy Isten megbocsátotta a bűneinket és elfedezte vétkeinket. Érezzük-e mi, hogy erre az üzenetre van igazán szükségünk s erre van szüksége a világnak is? Milyen embereket gyógyított meg Jézus? Milyen elképzelhetetlen sora lehetett az a nyomorultaknak, akiket hozzájuk vittek, akiket felke-resett. És mindegyik többet kapott, mint teste egészségét: Isten kegyelmét kapta.

Gyógyulás és bűnbocsánat.

Máté 9: 1—8.

1. A múlt vasárnap láttuk, hogy Krisztus munkájában hogyan függött össze a gyógyítás a bűnbocsánattal. Láttuk, hogy amikor Krisztus Isten kegyelmét hirdette, ez a gyógyulás feltétele volt mindazoknak, akik ezt hallották. Ebben a történetben látjuk, hogy az írástudók hogyan állanak ellen ennek és hogy mutatja meg Jézus nekik a maga hatalmát.

2. Az írástudók megbotráncolnak azon, hogy Jézus bűnbocsánatot hirdetett ennek az embernek. Ki bocsáthatja meg a bűnöket, hanem csak Isten? — kérdezték megütközve. Az írástudók tévedése abban volt, hogy nem látták meg, hogy Krisztusban Isten jött el hozzánk, az ő bűnbocsátó kegyelme öltött testet. Ezért figyelmeztet minket ez az ige arra, hogy igazán nincs másutt bűnbocsánat, csak Krisztusnál. Sem jócselekedet, sem vezeklés, sem jóvátétel, sem semmi a világon nem tudja elfedezni a bűneinket, csak ő egyedül, az ő vére által. Vannak olyan tanítások, amelyek másról akarnak meggyőzni, arról, hogy az ember maga is szerezhet magának bűnbocsánatot. Ezek tévednek és nem az Isten Igéje alapján állanak.

3. Aztán rávilágít Jézus itt a betegség és a bűn összefüggésére. Mit könnyebb mondani? — kérdi? A felelet az, hogy neki egyformán könnyű mind a kettő. Mert a betegségnek a bűn az oka. Azért van betegség és halál a világon, mert bűn van, mert a bűn miatt szállott a világra. Csak az tudja megoldani a betegség zár-

ját, aki a bűn köteleiből kiszabadult. Amíg ezen a földön vagyunk, hordozni kell a betegség terhét, de már nem úgy, mint ami elválaszt Istentől, hanem mint ami Istenre mutat. Krisztus ellensége a bűnnek és ellensége a betegségnek is. Ő nem akarja, hogy legyen és uralkodjék s meg is szűnik uralma, mihelyt Krisztus átveszi országlását a földön.

4. A bűnbocsánatból új erő és élet fakad. Kelj fel, és járj, szól ez a parancs nekünk is, akiket a bűn köteleiből kioldott. Kelj fel, új életre és járj engedelmességben.

Útravaló.

Máté 10 : 5—15.

1. Isten gyermekei mindig útban vannak ezen a világon. Úgy, mint valamikor a tanítványok, csakhogy nekik nem kell vándorolniuk, nem kell országokat bejárniuk az ige hirdetésében. De mindig hirdetni kell nekünk is Isten akaratát és mindig egy idegen és ellenséges világban, amely nem akarja befogadni és amelyben nem vagyunk soha otthon. A mi életünk is vándorlás és küldetés, még akkor is, ha egy helyt éljük le az életünket. A Zarándok útja ez, a Romlás városából a mennyei Jeruzsálem felé. Ez az út bizonyágtevő út, mert akivel találkozunk, azoknak Isten kegyelméről kell beszélnünk. Erre hatalmat adott nekünk az Úr. Betegek és szenvedők várják Isten üzenetét, a gonosz hatalmainak kell meghátrálniuk az általunk hirdetett Ige szavára.

2. Milyen felszerelést kell magunkkal vinnünk erre az útra? Krisztus itt inkább arról beszél, amit ne vigyünk. Ne vigyük azt, amivel a világ emberei dicsekednek, amiben ezek lelik örömlükét, amit ezek gyűjtenek. Nem nagy felkészülés, alapos felszerelés kell a mi útunkhoz ebben a világban, egyszerűen, szegényül és szerényen kell járni, tudva azt, hogy ő gondoskodik felőlünk. Milyen sokan terhelik meg az életüket és a lelküket a világ javai utáni törekvéssel s felejtik el ezek birtokában az isteni üzenetet. A keresztlyén ember azzal indul, amit Isten adott neki s mindent arra használ, hogy őt szotgálja.

3. Arról is beszél az Úr, hogy hogyan bánjunk az emberekkel? Van, ahol befogadják az üzenetét és van, ahol nem. Hány családban nem fogadják be a gyermekek, a családtagok azt az üzenetet, amire szüleik tanítják őket! Hányszor kell a hívő embernek visszautastítást tapasztalni, mikor Isten békességét hirdeti a veszekedőknek, bűnbánatot a bűnösöknek, vigasztalást a szenvedőknek! De mi csak azért vagyunk felelősek, hogy átadjuk az üzenetet, de igazán és hiven adjuk át mindenkinek. Megtesszük-e ezt? Szülők, testvérek, szomszédok, van-e olyan lélek mellettünk, aki hiába várta Isten kegyelmének üzenetét tőlünk? Mert ha átadtuk, reánk száll Isten békessége, a mi életünk is meggazdagodik és meggyarapodik általa. Így járunk az úton, Krisztus megbízásából, míg elérünk haza, ahol számbaveszi munkánkat.

Egy év a Biblia terjesztésének történetéből.

A Britt és Külföldi Bibliatársaság 1938—39. évi jelentése.*

A Britt és Külföldi Bibliatársaság, amely mint tudjuk a legnagyobb ilyen egyesület a világon, most adta ki 135. évi jelentését, amely a Társaság munkáját 1938 márciusától 1939 márciusáig adja elénk. Ez a Társaság, amely, mint ismerős, egy walesi leányka Jones Mária biblia utáni vágyakozásának köszönheti alapítását. 1804 ben kezdte meg a munkáját és 135 éves működése alatt összesen 510 millió bibliát vagy bibliarészletet adott el, bibliáruisaival eljutott a legelhagyottabb országokba és népekhez is, amelyek közül sok nyelvének irodalmivá válását és irodalma megszületését köszönhette annak, hogy valaki, aki a bibliát akarta azon nyelvre lefordítani, először szedte szabályokba, vagy talán először foglalta írásba azon nyelv szavait és beszédét.

Lássunk először általánosságban egy néhány adatot a Társaság mult évi munkájáról. Az eladott bibliák és részletek száma a mult évben 11,039,491 volt, 279.000 kevesebb, mint az azelőtti évben. Ez a világ súlyos helyzetének, a távolkeleten és Európában dúló háborúk következménye. Magában Ázsiában 938 000 kevesebb fogyott, mint eddig, ez a csökkenés legnagyobb részét éppen Kínában volt tapasztalható. Viszont a többi földrészekben nőtt a forgalom, Afrikában 33.000, Délamerikában 139.000, Európában 71.000-el volt nagyobb. Összesen 732 nyelven jelent meg biblia, vagy részlet, 9-el több nyelven, mint eddig, revideált fordítás is 9 nyelven készült, köztük magyarul. Kétnyelvű biblia 113, háromnyelvű 1, négynyelvű 2 kiadás. Héber és görög bibliákat theologiai hallgatók számára 254, illetve 623 darabot adott a Társaság. Készítettett ez évben is bibliákat a vakok számára Braille írással. Az ilyen írású angol nyelvű biblia 535 0 oldalat tesz ki, 39 kötetet alkot, előállítási ára 12 font (kb. 18 000 lei), de adakozásokból fél fontért lehet árusítani s ingyen is ad a Társaság annak, aki a lelkész ajánlólevelével kér, a biblia egyes részeit. A Társaság anyagi helyzetét

* The Hundred and Thirty-fifth report of the British and Foreign Bible Society. London 1939.

illetőleg megemlíttjük, hogy bevétele a múlt évben 376 000 font volt, míg kiadása 375.500 font. Bevételeinek csak felénél valamivel kevesebbet fedezte a bibliákból bejött összeg, a többi alapítványokból, adományokból jött be. A jelentésben lapokat foglalnak el sűrű szedéssel azok az adatok, amelyek a névtelenül beküldött adományokat nyugtázzák. Több országból egyházak részéről is jöttek be adományok, a mi egyházunkról itt nem olvasunk.

Tekintsük át röviden földrészek szerint azokat az adatokat, amelyek a biblia terjedésére a jelentésben foglaltatnak.

Ázsiában összesen 5,961 000 példány fogyott el, szinte egy millióval kevesebb, mint a múlt évben. Az egyes országok adatai közül érdekesen emelkedik ki Kína, ahol az ázsiai forgalom csökkenése tulajdonképpen történt. Mégis, más bibliatársaságok által eladott bibliákkal együtt, az összes forgalom 5 millióra tehető. Itt a munka legnagyobb nehézsége, a folytonos háborus zavarok, a folytonosan fenyegető ellenséges támadások, árvizek mellett és miatt abban állott, hogy nem lehetett kívülről az országba szállítani a bibliát. Erre a Társaság több kínai városban nyomdát állított fel, hogy ott helyben állítsák elő a szükséges mennyiséget. Érdekes, hogy e városok közül, ahol most nyomtattak bibliát, az egyik az a város volt, Sian Fu, ahol megtalálták azt az u. n. nestorianus táblát, amely 1300 évvel ezelőtt a nestorianus keresztyénség kínai térhódításáról és sorsáról szól, tehát ott nyomtatták ismét a bibliát, ahol 1300 évvel ezelőtti első kínai keresztyén emlék keletkezett. A nyomtatás munkája olyan erővel haladt, hogy az utolsó 5 hónapban havonta 25.000 bibliát vagy részletet állítottak elő a nyomdák.

Japánban a múlt év jubileumi év is volt, mert 50 éve, hogy először megjelent a teljes biblia japáni nyelven. Ez idő óta a Társaság 11,564.000 bibliát vagy részletet adott ki Japánul. Ez országban összesen 22 bibliárus dolgozik s ezek összesen 1,247.000 példányt adtak el. Hogy Kórea az evangélium szempontjából mennyivel kedvezőbb terep, mint Japán, mutatja, hogy ott 70 000-el több példány fogyott el, mint Japánban s míg itt minden 70 emberre jut egy biblia, Kóreában minden 22 lélekre 9 biblia esik. Ázsiához tartozik Palesztina is, amelynek lakosai 63%-a mohamedán, 28%-a zsidó, 8%-a keresztyén, összes lakosai száma 1,401.000. Itt 21 000 példány eladásáról számol be a jelentés, kiemelve azt a sok ellenszenvet, amellyel a mohamedánok és zsidók részéről a bibliaterjesztőnek küzdenie kell.

Ausztrália és Océánia összesen 213 500 példányt fogyasztott, Ausztráliában minden 35 lakosra esik egy biblia. Océániában 98 nyelven keltek el a bibliák.

Afrikában általában növekedést mutat a forgalom, 33.000 el több fogyott el, mint a múlt évben, összesen 541.000 példány. Érdekes, hogy Északafrikában 47 nyelven, egyenlítői Afrikában 103 nyelven voltak nyomtatva a bibliák vagy részületek, amiket elterjesztettek.

Amerikában csak Délamerika tartozik a Társaság munka-

körébe és Kanada, mert Északamerika az Amerikai Bibliatársaság munkakörébe esik. Délamerika, ahol régebben a protestáns misszió óriási nehézségekkel tudott előrehaladni a római egyház uralma miatt, lassanként felszabadul ezen nyomás alól, bár ez a felszabadulás sok helyen véres forradalmak és átalakulások útján történik. Ma már a legtöbb államban törvénybe van iktatva a vallásszabadság, de a régi elmaradottságot, az írni olvasni nem tudók nagy száma által okozott nehézségeket még hosszú évtizedek munkái fogják csak pótolni tudni. Chilében még mindig 60%-a frástudatlan a lakosságnak, másutt sem sokkal kedvezőbb a helyzet. Délamerikában (Nyugatindióval és Venezuelával együtt) 888.156 biblia fogyott el. Ennek több mint negyedrésze, 254.000 példány Brazíliára esik, ahol 34 nyelven irt bibliát vettek, köztük találjuk a magyar és román nyelvet is. Különben itt van, Sao Paoloban az a kis magyar református egyház, amelynek alakulásáról és munkájáról az újságok is irtak. Érdekes, hogy Délamerikában az európai nyelveken eladott bibliák száma megnövekedett, ami mutatja, milyen nagyarányú volt a kivándorlás ide az európai országokból. Különösen a héber, japán és németnyelvű bibliák száma nőtt. Kanadában és Újfundlandban 304 000 példány eladásáról szól a jelentés, itt a terjesztés munkája nagyon szépen meg van szervezve, a Kanadában eladott bibliák között is emlékezik meg a jelentés magyarnyelvű bibliákról.

Legközelebb érdekel bennünket az Európáról szóló része a jelentésnek. Általában azt mondja erről, hogy a sok országot átható és erős politikai feszültség és gazdasági bajok ellenére is, 71.000 nyi növekedést lehet elkönyvelni. E növekedés a következő országokra esik: Franciaország, Belgium, Olaszország, Spanyolország, Lengyelország, Litvánia, Letónia, Észtország, Finnország, Jugoszlávia, Magyarország, Görögország, Bulgária és Törökország. Nagyobb csökkenés Németországban és Romániában látható. Minden országban tapasztalható a zsidók nagyobb érdeklődése a biblia iránt.

A Brit szigeteken eladott bibliák száma 751 000 volt, itt is a terjesztés öntudatos és minden egyház és egyházi szerv részvételével történt.

Nyugateurópában 731 000 példányban fogyott el biblia. Ezt a részét Európának a spanyol polgárháború, a franciaországi munkásmozgalmak és munkanélküliség, a háborútól való állandó félelem, ennek következtében több országban (Olaszország) az állandó mozgósításban léte a hadseregnek, határozta meg. Nagy emelkedést mutat mégis a munka Franciaországban, ahol ez a Társaság 336 000, emellett más társaságok 150.000 példányt adtak el. Itt előkészítettek egy fordítást a kath. egyház lelkészei kezdeményezéséből is. Itt 87 lélekre esik egy biblia s a jelentés szerint 387 magyarnyelvű biblia is elfogyott. Belgiumban, amely nagy katolikus állam, 61 000 példány fogyott el, közte 86 magyarnyelvű, 137 lélekre esik egy biblia. Érdekes az eredmény Olaszországban, ahol a lakosságból csak 83.000 protestáns van és 160.000 példány

fogyott el, a múlt évihez képest 15.300-al nőtt, s ahol 287 lélekre esik egy biblia, de ha csak a protestánsokat számítjuk, két biblia esik egy protestáns lélekre. Itt is elkelt 34 magyar nyelvű biblia. Olaszországban a protestáns vallás szabadságát törvény védi, de azért sok kellemetlenségük van a protestánsoknak a vallásuk gyakorlata körül. Itt szokássá vált a protestáns falusi lakosok között, hogy magánházaknál tartsanak istentiszteleteket. Itt emlékezik meg a jelentős Etiópiáról is, amely most olasz uralom alatt van, itt a legtöbb protestáns misszionáriusnak el kellett hagynia a helyét, csak a kopt keresztyén egyház végez munkát. Azért a helyzet javulóban van, 18 nyelven 5306 biblia fogyott el. Az olasz kormány engedély adott egy kétnyelvű, olasz-amharic kiadására a Lukács evangéliumának. Spanyolország 10.000 protestáns lakossal 47.000 bibliát vett meg, a szám, bár az előző évihez viszonyítva emelkedett, mégis alatta marad az 1936-ban elért 211 000 es számnak. Itt a protestánsoknak biztosítva van a vallásszabadsága, de a templomon kívül minden munka tilos. Az istentiszteellátogatás növekedéséről s a hívek buzgóságáról érdekes adatokban számol be a jelentés. Itt 521 lélekre esik egy biblia, de egy protestánsra 4 biblia esik. Portugáliában 20 000 protestáns lakos van s ezeknek nehéz is a sorsuk a kath. többséggel szemben, bár a kormány támogatja a protestánsokat. Erősödik is a protestáns egyház, 65 egyházköziségben 4000 kommunikáns és 6000 vasárnapi iskolás gyermek van. Bár 1777-el csökkent a múlt évben eladott bibliák száma, mégis 108 000 példány fogyott el, 67 lélekre esik egy biblia és 4 biblia esik egy protestáns lélekre. Svájc 57 százaléka protestáns, 42.275 bibliát adtak el, 100 lélekre esik tehát egy példány.

Középeurópában összesen 607.365 biblia fogyott el, új kiadások jelentek meg finn, észt és ukrán nyelven, összesen 20 nyelven terjesztettek bibliát. Németországban a forgalom visszaesett a Társaság bibliáit tekintve, 32 000-el (142 000), de más, német társaságok többet, 840.000 példányt adtak el, úgy, hogy általában a biblia forgalma nőtt. Egy kath. kiadás is készült a Kath. Biblia-mozgalom részéről, amely állítólag 1,300 000 példányt ért el. Az ószövetség forgalma sokkal kevesebb volt, mint az újé. A régi Csehszlovákiában 740.000 protestáns volt, 50 875 példány fogyott el a bibliából, sajnos a jelentés nem mondja meg, hogy hány volt ebből a magyar nyelvű. Lengyelország 54 000, Litvánia 47.600 példányt vett, mindkettő pedig nagy katolikus terület. A balti államok közül Letónia 70 000, Észtország 122.000, Finnország 104.000 példánnyal szerepel, mindegyik protestáns állam, egy lélekre eső biblia száma a fenti sorrendben 28, 9, 37. A szám mindentűt nőtt.

Az északi országokban a missziói területekkel együtt Dánia 56.600, Hollandia 87.200, Norvégia 95 200, Svédország 36 000 példányt helyezett el.

Oroszország és Szibéria még mindig megközelíthetetlen terület. Sem a külföldről való bevitelét, sem az ottani előállítását a bibliának

nem engedélyezik. Mégis a vallásos érdeklődés fokozódásáról lehet beszélni. A jelentések azt mondják, hogy az iskolák vasárnap szinte üresek. Az orosz húsvétot sok helyen régi szokás szerint, gyertyákkal ünnepelték meg, karácsonykor még olyan helyeken is lehetett kántáló gyermekeket hallani, ahol pedig kollektív telepek vannak. A közoktatási népbiztos szükségesnek látta felhívni a tanítókat fokozottabb tevékenységre annak érdekében, hogy az iskolás gyermekeket igyekezzenek tevékeny és meggyőződéses harcosaivá tenni a vallásellenes küzdelemnek.

Délkelet Európában kiemeli a jelentés, hogy erősebb lelki megmozdulás tapasztalható. Az egész területen 225.249 példány biblia fogyott el. Ezek közül 82 500 Jugoszláviában, sajnos itt sem tudjuk, hogy ezek közül mennyi volt a magyar nyelvű. Kb. 180 lélekre esik egy biblia. Magyarországon 74 000 példány fogyott el, 17 000 el több, mint előző évben, ebből 60 000 magyar nyelvű, 1133 német, 179 szlovák biblia. Itt 135 lakosra és 36 protestánsra esik egy biblia. Romániában a jelentés kiemeli a biblia román nyelvű kiadását, amely királyi engedéllyel készült el és jelent meg s amelyből sok példányt ingyen osztottak szét. A példányszám 66.372, tehát 24.000 el kevesebb, mint tavaly, aminek oka lehet az éppen említett kiadás, amelyet sokan vettek meg. Annak kiszámítása, hogy egy lélekre hány esett, a fenti új kiadás forgalombahozatala miatt lehetetlen. Albánia az az ország, amelyben a legkevesebb biblia fogyott, 2265 példány s ez is kevesebb, mint az előző évben.

Déleuropában összesen 71.000 példány kelt el, ebben a következőképpen osztoznak: Görögországban 50 000, s ezek 30 nyelven terjedtek. Ez a szám szép, tekintve, hogy itt csak 5000 protestáns van. Bulgária 7893, Törökország pedig 4603 példánnyal szerepel.

Mondjunk még egy pár szót a magyar nyelvű bibliákról. Bár a jelentés, mint láttuk, nem mutatja ki, hogy az egyes országokban hány magyar nyelvű biblia fogyott el, mégis bizonyos adatokat kapunk erre nézve. A jelentésben megtalálható az, hogy a Társaság fennállása óta melyik nyelven hány bibliát, vagy részletet adott el a jelentés időpontjáig. Eszerint 1938 december 31-ig elkelt összesen teljes biblia 831.130, újszövetség 1,845 287, részlet 1,876 600, ha ezt a számot az előző jelentéssel összehasonlíttjuk, azt kapjuk, hogy a múlt év december 31-ig egy év alatt 32 929 teljes biblia, 6 950 újszövetség, 52 000 részlet, összesen 91.879 kelt el. Ha ebből levonjuk a Magyarországon elkelt magyar nyelvű bibliák számát, másutt elkelt 31.879. Erre esik a már említett országokban eladott néhány biblián kívül a jugoszláviai, csehszlovákiai és romániai magyar bibliák száma. Ha most azt nézzük, hogy ezeket nemcsak reformátusok, hanem más egyház tagjai is veszik, akkor azt kell mondanunk, hogy a reformátusokra Romániában nagyon kevés szám esik. A lelkészi jelentések szerint 1938 ban 3166 biblia kelt el, amely szám szinte 2000 el kevesebb az előző évinél (5040), pedig akkor emellett a Skót Bibliatársaság

nagy mennyiségben adta a Kecskeméthy-féle bibliákat, ami a múlt évben már nem történt. Így sajnós, azt kell mondanunk, hogy a bibliaterjesztés munkáját egyházunkban nemcsak megállani, hanem egyenesen visszaesni látjuk.

Pedig ez a munka, amit az itt ismertetett Társaság a biblia terjesztésére végez, tőlünk sem szabad, hogy idegen maradjon s ha mi egyházunk az Ige egyháza, akkor különösen most nagy fontosságúnak kell tartanunk a biblia terjesztését és meg kell tennünk érte mindent, ami csak módunkban áll. Ettől függ egyházunk munkájának lehetősége és mélysége.

I. L.

Egyházi törvényhozásunk új követelményei.

A misszió kérdése.

VIII.

Egyházunk életének egyik legfontosabb és legégetőbb kérdése a misszió kérdése. Arról, hogyan áll ez az egyház életében és mennyire elválaszthatatlan az egyház valóságától, hogy az egyház tulajdonképpen csak mint missziói egyház bír létjogosultsággal, hogy a missziói munka nélkül az egyház csak társadalmi szervezetté válik, amely elvesztette igazi hivatását s b. ezokról már annyiszor volt szó egyházi lapjainkban és konferenciáinkon is, hogy ezek ismétlésével itt felesleges a helyet tölteni. Mivel itt arról beszéltünk, milyen feladatok állanak az egyházi törvényhozás előtt, mellőzzük a kérdésnél annak theologiai beállítást s ismertnek tételezve azt fel, inkább ahhoz szólnunk, hogyan áll ma a misszió kérdése az egyház szervezetében, hogyan kell annak ott állania és milyen intézkedéseket és határozatokat kell a zsinati törvényhozásnak hoznia arról, hogy az egyház egyházi missziói jellegét és e munkája zavartalan vezetését biztosíthassa.

A jelenleg érvényben levő Egyházi Törvények a misszió gondolatát nem utasítják ugyan el, de nem is érvényesítik. Bár a zsinati napló tanúsága szerint bizonyos adott kérdések kapcsán történtek olyan hozzászólások, amelyekben az egyház missziói felelőssége hangsúlyozást nyert, de ezeket a zsinat mint intézkedést és határozatot nem kívánókat tudomásul vette, mint amelyek olyan ügyről szóltak, amely ügy némelyek előtt egy csoport privát kegyes passziójának, mások előtt helyes kezdeményezésnek, ismét mások előtt a jövő reményének látszott. A misszió, vagyis az a munka, amellyel az egyház részben elidegenedett tagjait akarja felkeresni, részben az Ige szolgálatát a kötött jellegű munkákon túl szabad tevékenységekkel is végezni akarja, a zsinati törvény számára nem létezik. A zsinati törvény az egyházat nem egy mozgó, eleven, a világgal és a világban Isten ügyéért harcoló, gyermekeit kereső és megtartani igyekvő közösségnek nézi, hanem egy magas testületnek, amely közjogi súlyával, megállapodott munkamódjaival, valláserkölcsi jelentőségével a nemzet életének egyik számottevő faktora. Ez az egyházfelfogás, a misszió gondolatától teljesebben idegen.

Azóta a missziói gondolat bizonyos pontokon — de csak bizonyos pontokon — áttörte ezt a felfogást. Segített ebben neki a történelem is, amely ezt a reprezentáló egyházat súlyos próbák alá vetette. A misszió kérdése az egyházban mind inkább és inkább képezte először a munka, azután a beszéd s végül a szervezés dolgát. Először a munkáét, mert a mi egyházunkban úgy indult meg, hogy lelkek kezdettek a saját körükben és a nekik adott munkakörben bizonyosságot tenni a hívó kegyelemről s ebből kialakult a misszió munkája. Azután a beszéd tárgyává lett, amikor már programbeszédnek vált alkalmas és vonzó tárgyává, bizonyosságul annak, hogy a köztudatba kezd belemenni s ha nem is szükecségnak és parancsnak, de legalább kívánatosnak és divatosnak tekintik. Végül a szervezés tárgyává lett, mikor az egyházkerületek, majd a zsinat, úgy látták, hogy a belmissziót egyháziasítani kell, vagyis bele kell építeni az egyház életébe szervesen, mert az első időkben történt szervezés az egyházmegyei és egyházkerületi fokon inkább indításokat adó, mint adminisztráló jellegű volt. Itt került a legutóbbi zsinat által alkotott törvénytervezetbe nemcsak a missziói munka legtöbb ága, a lelkész kötelességei közé, hanem az egyh. m. és egyh. ker. belm. előadói megbízás is szervesen bele a törvénybe. Az erdélyi egyházkerületben az egyes munkaágak Szövetségekbe való tömörítése és szervezése betetőzte ezt a munkát.

A helyzet azonban az, hogy a missziói gondolat — mint fentebb említettük — csak bizonyos pontokon törte át a régi egyházfelfogást. Egyik ilyen pont az, hogy a missziói munka a lelkész kötelességétől van elismerve. Az egyik erdélyi egyházközségben a lelkészi díjlevélben az a kikötés foglaltatik, hogy a lelkész, ha missziói munkát végez, bizonyos fizetéspótlásra tarthat igényt. Ma — a legutóbbi tervezet értelmében — ez már idejétmúlt dolog. A lelkésznek törvényadta kötelessége azt végezni. Áttört a régi felfogás ott, ahol a missziói munka egyházmegyei és kerületi irányító szervei szintén be vannak a törvénybe iktatva. Az első időkben a gondolat az volt, hogy az egyh. m. belm. előadó feladata nem annyira az ellenőrzés, felülvizsgálat, hanem, ahogy akkor kifejezték: inspiráló munka, indításokat adni, megbeszélni a dolgot azokkal, akik dolgoznának, de vagy nem tudják hogyan, vagy nehézségeikben testvéri közösségre és segítségre van szükségük. Ma a belm. előadó emellett statisztikát készít, besűrgeti a jelentéseket, beszámol, ellenőríz stb. Az áttörés tehát inkább a szervezet oldalán történt. Az egyház igyekezett biztosítani törvényhozásában is, azokat a külső, szervezett módokat, ahogyan a misszió munkája az egyházban folyhat. Volt azonban itt egy nehézség és ez az, hogy amíg a szervezett formában való biztosítás megtörtént, nem történt meg az a lelki áttörés, amely a misszió munkáját igazán az egyház munkájává tette volna. A keretek megvoltak, de nem működtek, mert azok, akiknek ezeket ki kellett volna élettel tölteni, nem voltak meggyőződve a missziói gondolat fontosságáról.

Ezért van, hogy a törvényes szabályozások dacára is, a misszió ügye belülről nézve, hátrább áll az egyházban, mint a szabályozás előtt volt. Még mindig nem az egyház ügye, mert éppen azok a szabályozások, amelyek előmozdítani voltak hivatva, természetüknél fogva akadályozói lettek. A számbavétel teherré vált, a munka hivatos kötelességgé, az eredmény felmérhetővé. Ez pedig az egész munka szellemével ellenkezik. A nehézség itt abból következett, hogy a missziói munka a maga legbensőbb lényegében mindig önkéntes, Isten Lelkétől áthatott lelkek munkája, marad. Az egész egyházi munkának van ilyen, az ellenőrzés és rendelkezések alól mindig kibuvó vonása. Hogy a lelkész prédikál-e vasárnap, azt ellenőrizhetni. Talán azt is, hogy jó prédikációt mond-e? De azt, hogy az a prédikáció igazán igehirdetés akarjon lenni, hogy a gyülekezet életében és helyzetében szólja Isten parancsát, sohasem lehet sem rendelettel elérni, sem ellenőrizni. A vallás-tanítást ellenőrizhetem, vagy a pásztori látogatások számát, de soha azt, hogy a vallás-tanításban, a pásztori beszélgetésben favágó munkát végez-e vagy leckét. Az eredmény külsőleg lehet kitűnő, de belsőleg semmi.

A misszió kérdésében tehát az egyház előtt két követelmény áll. Az egyik az, hogy, ha az egyház ezt a munkát a saját munkájának ismeri el, mint amely lényegétől elválaszthatatlan, akkor gondoskodnia kell arról a keretekről, amelyek a munka egyházi jellegét biztosítják. Ezekről eddig gondoskodott is részben. A másik követelmény, meglátva, hogy a keretek és törvényes szabályok önmagukban nem elégségesek a munka igazi biztosítására, a saját életében igyekszik a missziói gondolatnak úgy érvényt szerezni, hogy megadja azokat a módokat és lehetőségeket, amelyek által az egyházban, vezetőiben és tagjaiban a missziói lélek felébredhet s a szervezeti formákon belül ugyan, de önkéntes és szabad munka létesülhet. Bizonyos, hogy ennek alapfeltétele nem az egyházból, hanem Isten Szentlelkétől származik, aki adhatja a szolgálat és engedelmesség lelkét némelyeknek és megvonhatja másoktól, de az egyházat ez nem menti fel attól, hogy e lélek munkája elől az akadályokat tehetsége szerint elhárítsa.

A második feladat nem tartozik az egyházi törvényhozás körébe, ezt az egyházkerületek végezhetik el, ha elsősorban a törvény és saját maguk adta előírásoknak és rendelkezéseknek szigorúan érvényt szereznek, ha erkölcsi és anyagi tekintélyükkel fedezik a munkát, ha alkalmat nyújtanak azok képzésére és továbbképzésére, akiknek ez a munka elsősorban kötelességük, ha az egyház tagjait minél inkább igyekeznek bevonni a munkába, hogy azok ne csak télen, de tevékeny tagjai legyenek az egyháznak s ha a missziói tudatot és szellemet saját munkásaikban és tagjaikban ápolni igyekeznek. Nagyon fontos, hogy a misszió ügye ne az egyház, vagy az egyházkerületek hivatalosainak, ne szervezeteknek, ne csak buzgó lelkeknek, hanem a gyülekezeteknek ügyévé váljék. Sok gyülekezet úgy tekintette a missziói munkát, mint buzgó lelkek

egyéni kezdeményezését, mások, mint a lelkipásztor vállalkozását, amelynek ki tudja, milyen igények állanak a háta mögött, mások, mint egyházkerületi parancsot, amellyel szembe ismét oda lehetett szegezni a „nekünk nem való“, „a mi viszonyainknak nem felel meg“, „a nép lelkétől idegen“ stb. már berozsdásodott érveit, de alig egy néhány nézi úgy, mint a gyülekezet munkáját, amely a gyülekezetből nő ki és abban teljesedik. Erre viszont csak az a gyülekezet képes, amelyet az egyház élő tagjának neveltek, amelynek számára az Ige szolgálata nem közömbös s amely, az egyházban — a régi felfogással szakítva — Krisztus harcoló s a bűnnel szembenálló seregét látja.

Az egyházi törvényhozás körébe tartozik azonban rendezni a misszió ügyének függő szervezeti kérdéseit. Szabályozni kell a laikus munkások kérdését, hogy erre lehetőség nyíljon ott is, ahol most még nem látják fontosságát. Meg kell adni a lehetőséget a diakonusok beállítására, hogy olyan munkások állhassanak egyházunk rendelkezésére, akik megfelelő előképzettséggel végeznek bizonyos munkakörökben. Rendezni kell a külmiszió és regáti miszió, valamint a szórványmunka ügyét, hogy ezek — különösen a két első — ne legyenek az egyházkerületek közötti barátságos megállapodástól függővé téve. Itt van alkalma az egyházi törvényhozásnak arra, hogy a missziói munka tekintetében is, ne csak a meglevő állapotot és helyzetet szögezze le, hanem az egyház jövő munkáirányára is befolyást gyakorolhasson.

IX.

Ezekben a fejtegetésekben nem az volt a célunk, hogy konkrét javaslatokat terjesszünk a zsinat elé. Ennek még nincs itt az ideje s a felvetett kérdések között van olyan, amelyre nézve ilyen konkrét tervet készíteni talán ma nem is lehetséges még. De rá akartunk mutatni azokra a legégetőbb kérdésekre, amelyek rendezése a zsinatra vár s amelyekben annak egyházunk élete és munkája érdekében hallatnia kell a szavát. Nem, mintha más, égető kérdés is ne lenne előttünk, de véleményünk szerint ezek a legstürgősebbek és legfontosabbak. Minden kérdésnél azt láttuk, hogy lehetetlen megoldani annak a lelki és theologiai háttérnek, alapszabvány ismerete és tekintetbevétele nélkül, amelyre rá kell a kérdéseket helyezni. A református egyház még törvényhozásában is s a legkisebb paragrafus létrehozásánál is csak az Isten Igéje és a hitvallások alapján állhat. Nem lesz így sem a munkája tökéletes és örökéletű. De értékes lesz és Isten ügyének szolgálatára lesz, ha abban a helyzetben, amelyben van, s abban a kérdésben, ami előtte áll, engedelmeskedni akar teljes erejéből Isten azon parancsának, amelyet igyekezett hűségesen felismerni s amelyet elfogadott.

I. L.

Tanulmányútam Schweizban.

Több oldalról hangzott felém a kívánság, hogy ismertessem Barth előadásainak rövid tartalmát, amit ebben az iskolai évben kaptunk tőle. Ennek a kívánságnak annyival is szívesebben tennék eleget, mert még most is átfut rajtam az a szinte villamos áramhoz hasonló belső remegés, amely előadásai közben olyan egyetemesen átjárt bennünket hallgatókat, úgy, hogy az egész nagy előadóterem egyetlen magasfeszültségű áramkörhöz hasonlított. A hitnek micsoda energiái duzzadhatnak ennek az Istentől küldött embernek a lelkében, akinek mágnességétől mi is mágnességet kaptunk?! Mit adhatok én át abban a néhány szóban, ami egy előadásnak csupán egyik rövidke vágányán kísérhet el bennünket? Úgyszólván semmit és szinte félek, hogy Barth előadásainak koncepcióját silánysággá torzítja, ha csak egy néhány szóban akarom összefoglalni előadásainak legmegkapóbb részletét. És mégis meg kell próbálnom, mert lehetetlen, hogy hallgassak. Úgy érzem, hogy megpróbálnám hallgatásommal testvéreimet. Szinte annak a hitnek szuggesztív kényszere alatt *kell* hogy beszéljek, mely alatt maga Barth professzor — szinte kinlódva a szó kicsi teherbíró képességével — beszélt, beszélt mosolyogva, profétai haraggal, metsző hidegséggel, a hit elfogultságával és szent tárgyilagosságával. Szeretnék sokat beszélni az ő személyéről, erről a kedves, szolgálatkész, gyermekien tiszta személyiségről, de vár az óriási feladat: ismertetni harcát, melyet a katedrán a naturális theologia ellen folytatott.

Ez a harc Isten komolyanvévése érdekében folyt és folyik, nemcsak a baseli theologia dogmatikai katedráján, hanem mindenhol, ahol az ember theologizál. A theológiának, amennyiben a szó lényegének meg akar felelni, nincs is tulajdonképpen más problémája, mint Isten komolyanvévése az úgynevezett naturális theológiával szemben. Azért írtam, hogy úgynevezett, mert tulajdonképpen ennek a két szónak: naturális és theologia összekapcsolása lehetetlen, contradictio in adiecto. Ott, ahol természeti képességeknek Istenhez való fejlődéséről, Istennek ezen az alapon való megismeréséről beszélnek, ott nem lehet szó theo-logiáról, csak anthro-pologiáról, mely magában véve nagyon érdekes, értékes, hasznos tudomány, mely azonban a theológiával kapcsolatban csak annyiban lehetséges, amennyiben ez utóbbi ítélettel és kegyelemmel fordul az anthropologia felé, éppen úgy, mint amennyire a theológiának, mint Isten-ismeretnek alanya: Isten ítélettel és kegyelemmel fordul az önálló anthropológiának, mint emberismeretnek alanya: az ember felé.

A theologia Isten-ismeret. Isten megismerhetése kérdésének felvetésével göngyölytette fel Barth Károly az 1938. téli szemeszterben a naturális theologia egész frontját. (Kénytelenek vagyunk használni a naturális theologia elnevezést, mert ennek feltalálói, a róm. kath. egyház, protestáns talajon pedig a modern protestantizmus czzel a névvel jelöli meg a kijelentéstől független, egy vélt Istenről való ismeretét.) Megismerhető-e Isten? Olyan kérdés, amelynek komolysága lehetetlenné tesz minden theologizálást. Mert Isten kijelentette magát, tehát semmi okunk és jogunk nincs kételkedni Isten megismerhetőségében. Komoly, igazán theologiai kérdésünk csak ez lehet: hogyan és meddig, azaz milyen mértékben, illetve, hogy kérdésünkkel már előre nyúljunk: kijelentésnek mely elrejttségében ismerhető meg Isten? Mi a motívuma annak, hogy Isten megismerhető? Kettő erre a felelet: Isten megismerhetése egyrészt Isten készségében, másrészt pedig az embernek Isten ismerete befogadásának számára való készségében van.

Isten megismerése csak akkor lehetséges, ha igazságban történik, ha igaz a mi ismeretünk. Igaz azonban egyedül az Isten. Mi nem ott állunk, ahol az igazság van, mert nekünk igazságunk csak akkor van, ha részestülünk az Isten igazságában. Isten és ember között azonban szakadék van. Az igazságban való megismerés tehát nem a mi művünk, hanem csak akkor lehetséges, ha valaki *onnan túlról* értesít bennünket Istenről. Hol van tehát az az átnyúlás (Übergriff), mely összeköt bennünket az igazsággal, mely Isten megismerhetésének valódiságáért kezekedhetik? Semmiesetre sem az ember természetében, mert hiszen a természet nem azonos Istennel, hanem annak teremtménye, mely megromlott. Mi beszélhetünk Istenről, de mindaddig, amíg ezt az igazság nem hitelesíti, egy általunk csinált Istent ismertünk. Szükséges tehát az Isten átnyúlása, mely Istenről való ismeretünket igazzá teszi. Ha ez megtörténik, nem azt jelenti, hogy a mi természetileg kapott Isten-ismeretünket aláírja, vagy kiegészíti, vagy kijavítja az isteni igazság, hanem ez az igazság, mely maga Isten, bizonyoságot tesz magáról, felnyitja magát, átnyúl és felfüggeszti a mi istenképünket.

Ez az átnyúlás pedig a Jézus Krisztusban történt meg, az Isten emberré lételében. Ez egy olyan ténye Istennek, melyre nem kötelezhető senki által, hiszen az ember, aki kívül áll Istenen, a maga természetiségében egyáltalában nem *Istenre* gondol, tehát, ha Isten kötelezhető is volna, ez nem történhetne az ember részéről. *Ha Isten megismerteti magát a Jézus Krisztusban, ennek motívuma egyedül Isten készsége, hajlandósága, Isten könyörületessége. A kegyelem az átnyúlás. Isten tehát csak Isten által ismerhető meg.*

Mi ezzel szemben a naturális theologia álláspontja? Az, hogy az ember istenképisége az ember bűnbeesésével nem tűnt el teljesen, hanem csak szétért, de darabjai még mindig tükrözik Isten ismeretét, vagy pedig: csak bemocskolódt, de az emberben mégis csak megmaradt és ha homályosan is, de csak megvan benne Isten ismerete. Úgy, hogy a naturális theologia nem veti el a Jézus Krisztusban történő kijelentés szükségességét, de annak csupán pótló, kiegészítő jelleget tulajdonít. Azt állítja a naturális theologia, hogy az ember mégis csak lényegségben maradt Istennel és az emberi értelem ennél fogva nem romlott meg annyira, hogy ne találna meg Isten analogiáját a saját természetében és a környező természetben. Ez a római katolikus egyháznak az 1871-iki Vaticanum-ban teljességre jutott dogmája, melyet theologia entis elnevezés alatt ismerünk.

Eppen ez a theologia a legveszedelmesebb a római katolikus, de az új-protestantizmus finomultabb felfogásában is, mely a kijelentés elengedhetetlen szükségességét vallja és a kijelentést állítva cégerül, annál nyugodtabban, veszélytelenebbül, de az avatatlan kutatót annál megtévesztőbben munkálkodik és fosztja ki ezáltal mindjobban Isten kegyelmének szabadságát és Úr voltának szentségét.

Kétségtelen, állapítja meg Barth, hogy Isten kijelentette magát a természetben és az emberi természetben is. Ez a kijelentés azonban nem az, amelyet Ő az embernek az Isten megismerése végett adott. Ez a kijelentés csak a Jézus Krisztusban adott kijelentés világosságában lesz kijelentéssé. Ebben a természeti ismeretben adott kijelentést mint olyant az ember csak akkor ismeri meg, amikor felismerte a Jézus Krisztusban adottat. Úgy, hogy a természeti analogia, amit az ember leolvas, lehet egy felsőbbrendű, ember által eltervelt lénynek a képe, mely azonban végeredményében csak az ember kép-teremtő fantáziájában él, de amely felett az ember végül is rendelkezik, misztikus vagy racionalisztikus úton, de nem Isten, vagyis nem a Szentháromság-Isten. Isten, mint Szentháromság-Isten jelentette ki magát. Semmi jogunk nincs arra, — ha egyszer ezt a kijelentést igaznak és valóságosnak ismertük fel — hogy Istent ne mint Szentháromság-Istent higgyük. Ekkor pedig Istent az Ő érettünk való tétében, először is mint Urat ismerjük meg. A természeti ismeret azonban, ha még képes is az általa alkotott Istent Úrnak nevezni, de a Hozzá való viszonyulásban az ember egyáltalában nem a szolgáló jelét foglalja el, hiszen a keresztyénségen kívüli vallásokban (bizonyos tekintetben a keresztyénségben is) az ember testi vagy szellemi módon, de felemelkedhetik, bizonyos módszerek által felfejlődhetik Istenhez, vagyis Vele egyenlő és

így az ember természeténél fogva Istene uralkodóvá lehet. Ez bizonyítja először is, hogy nem lehet köze a természeti Isten-ismeretnek a magát Krisztusban kijelentő Isten megismeréséhez.

De tovább: mikor Isten Szentháromság-Istennek jelenti ki magát, ezzel Teremtő-Úristennek mutatkozik. Ez pedig azt jelenti az emberre nézve, hogy ő teremtmény, tehát valaki olyan, aki nincs lényeg-egységben Istennel. A naturális theologia azonban éppen ennek a lényeg-egységnek előfeltételezéséből indul ki, tehát eleve elmosza azt a különbséget, mely a Teremtő és teremtmény között és amit ez a két fogalom kifejez, — fennáll. Lényeg-egység, még ha ki is hangsúlyozzuk annak töredezettségét, mindig magában hordozza a lehetőséget, sőt a kijelentés, mint helyreállító és kiegészítő történet, egyenes valóságát jelenti annak a ténynek, hogy a teremtmény teremtővé változik át és fordítva, még pedig a kijelentés, mint kegyelem által adományozott emberi természeti képesség által. Ez az ismeret, amelyre a természeti ember veleszületett legmagasabbra fejlődött adottságai útján eljuthat. Hol beszél azonban a Kijelentés egy ilyen istenről és egy ilyen emberről?!

De még tovább: Isten Megváltó-Isten. A természeti ismeret beszél — megbocsátási rendről, mely a természetben feltalálható. Ennek az optimizmusnak azonban nincs helye egyáltalában abban a természeti viszonyban, mellyel az ember Istennel áll. Ennek az eleve való feltételezése éppen a tanúsága annak a ténynek, hogy a természeti Isten-ismeretnek nincs közösége a kijelentés Isten-ismeretével, mert, ha a természeti ember kapcsolatban állhatna Jézus Krisztuson kívül is Istennel, úgy ezt csak a bíró és megítélt viszonyában képzelhetnénk el, tehát olyannak, ahol éppen semmi helye nincs az optimizmusnak. A természeti embernek nincs büntudata és a legmagasabb vallási fokon levő közösség tagja sem tud az igazi bűnről, éppen azért, mert tulajdonképpen semmit sem tud a megbocsátásról. Az a megbocsátás ugyanis, melyet Isten ad, nem egy természet szerinti, a világfolyásba helyezett alap-törvény, nem egy minden indokolás nélküli feltevés Istentől, hanem tény, mely történetivé vált a Jézus Krisztusban, még pedig azáltal, hogy Jézus Krisztus szenvedte el a bűnt és a büntetést. Isten tehát nem elnéző, hanem a Krisztus igazságát nekünk ajándékozó, megbocsátást eszközlő Isten. Ez az, amelyre semmi természeti analógiánk nincs. Istennek ez a megbocsátása végét jelenti minden más megbocsátásnak és ez fordítva is áll, mert az Istennek Krisztusban történt megbocsátása a többi megbocsátással szemben félelmet ébreszt az emberben Istennel szemben és minden természeti elgondolás félelmével szemben a bűn felfüggesztését hirdeti.

A naturális theologia a Szentírás természeti kijelentést tartalmazó helyeire hivatkozik, hogy álláspontját a leghitelesebb okmánnal igazolja. Barth sorra veszi előadásainak során a Szentírás állítólagos természeti kijelentést igazoló helyeit és itt bontakozik ki az Ige theologusának káprázatos pompájú dialektikája, elméjének röntgen-szemű metsző csillogása, hitének alázatossága, és e hit minden támadást kockáztató, a harcot felvevő kérlelhetlensége, mellyel egymásután lövi rommá a természeti theologia egetostromló Babel-tornyait, még pedig úgy, hogy az ember csodálkozva eszmél: hogy is nem láttuk mi mindezt így mindig?!

De természetesen a naturális theologia önkényesen és a szakadékok melletti könnyed elsiklásokkal elegánsan felvett előfeltételeivel nem is juthatunk el oda, ahol a hit önmagát bizonyítja meg Isten egyedüli kijelentése, a Jézus Krisztus mellett. A naturális theologia saját koncepciójához képest azt várja a kijelentés theológiájától, hogy szokokkal, a természeti analógiákkal bizonyítsa az egyetlen kijelentés kizárólagosságának valóságát. Erre a hit nem képes és nem is akarhat vállalkozni. A hit éppen azért hit, mert nem kétféle lehetőség között válogat és nem aszerint dönt, hogy melyik állítás, a kijelentés, vagy pedig a természet állítása mellett szól több természeti érv, hanem a hit benne áll magában az Isten döntésében és nem tehet egyebet, mint hogy kibeszéli, amit Istentől a Krisztusban átvett. Nem a hit dönt a kijelentés és a természet között, hanem a kijelentés döntött a hit felett. Tehát a hit szembeáll a természettel, magával Istennel van és nem képes ellene, vagyis a természet mellett dönteni. Éppen a hitben kell tehát állani, hogy az ember a természeti theológiát annak lássa ami, vagyis

kegyelem-ellenesnek. Nem állhat a hit egy semleges talajon, ahonnan valami kiegyeztető állásponton közös talajra hozhatja a kijelentést és a természetet, a kijelentés teológiáját és a naturális teológiát. A naturális teologia éppen azért naturális teologia, mert nem látja a két teologia kiegyenlíthetetlenségét. Eppen azért naturális a naturális Isten-ismeret, mert összeegyeztethetőnek gondolja Istent és az embert. Az a karakterisztikuma a naturális Isten-ismeretnek, hogy nem ismeri ezt a karakterisztikumát. A naturális teologia megszűnne naturálisnak lenni, ha felismerné, hogy hol áll. Ebben az esetben már a kijelentés teológiája lenne, mert ezt csak erről a helyről lehet látni, hogy természet és kijelentés összeegyeztethetetlenek abban az értelemben, mintha az első előszobája lenne a másiknak. Végső megállapítás tehát az, hogy nem abban van a naturális teologia igazi lényege csupán, hogy Istent részben megismerhetőnek tartja a természetből, hanem abban, hogy nem is látja a maga naturális voltát, hanem a kijelentés teológiájának vallja magát. Nem a pantheizmus a veszedelmes, hanem a hittel takarózó hitetlenség, mely csúcspontját éppen úgy eléri a katolicizmusban, mint a modern protestantizmus múlt századból a mába átjáró kísérteteiben. A kijelentés nem lehet természet, a hit nem lehet természeti adottság, mert a hit semmi lehetőséget sem lát természetivé lenni, és a természeti adottság nem lehet hitté, mert lehetlensége abban az általa vallott lehetőségben áll, hogy a természet kijelentéssé lehet sajátmagában és a természeti adottság pedig hitté, szintén sajátmagában. Már pedig ez a lehetőség nem állhat fenn. Mert lehetőség csak élőben van, nem pedig halottban. Ezeket az utóbbi szavakat és gondolatokat nem mind Barth Károlytól vettem át, hanem mint eddigi olvasmányaim és jegyzeteim alapján jövő eredményeket adtam elő, mint olyanokat, melyek megvilágosításul szolgáltak az eddigiekhez és amelyeket a professzor úr jóvoltából velem megbeszélhettem. Minthogy a professzor úr legteljesebb hozzájárulását adta jegyzeteimhez, mint amelyek előadásainak megértését igazolják, belevetem azokat — mint már említettem — előadásomba magyarázatképpen.

Hosszadalmas volna mind sorra venni a Szentírásnak azokat a helyeit, amelyeken át Barth Károly lerombolta a naturális teologia éppen e helyeken felismerhetőnek vélt igazolási pontjait. Ezek különben a második szemeszterben megjelent Dogmatika 1/2. c. hatalmas munkájában szintén napvilágot láttak. Ha röviden össze akarjuk foglalni, hogy minek az alapján küszöbölté ki Barth a Szentírásból a vélt önálló naturális teológiát, úgy azt mondhatjuk, hogy a Szentírás a Krisztusban megjelent kijelentésről tesz bizonyosságot s ha vannak is mellékvonalak, melyek a természetben levő Isten-ismeretet mutatják, ezek csak egy erőszakos és éppen ezért helytelenül végzett exegesis nyomán tekinthetők önállóaknak, mert ezeknek éppen csak az a szerepük, hogy reáutaljanak az egyetlen fővonalra: a Jézus Krisztusban adott kijelentésre. Lehetetlen ugyanis, hogy az a Pál apostol, aki nem akar tudni másról, mint Krisztusról, a megfeszítettről, egyik helyen hívó legyen és a másik helyen hitetlen, azaz naturális theologus, mert ebben az esetben az utóbbi helyeket az egyház nem nyilvánította volna kanonikusoknak. Isten kijelentése maga tagadja meg a természeti lehetőségeket, lehetetlen tehát, hogy a kijelentésről szóló bizonyosságtételben feltalálhatók legyenek ezek a lehetőségek és önálló természeti kijelentési vonalak. Elég ehhez ez az idézet: „... test és vér nem örökölhetik Isten országát“, vagy pedig ez: „Érzéki ember pedig nem foghatja meg az Isten lelkének dolgait; mert bolondságok neki; meg sem értheti, mivelhogy lelkiképpen ítéltének meg.“ (I. Kor. 2:14.) Aki még ezek után azokat az említett mellékvonalakat önállóan értelmezi és benne egy naturális teologia nyomait véli felfedezni, nem pedig a kijelentés feltétele alatt, az ne a Szentírásban, hanem sajátmagában keresse Isten természeti megérthetőségét, ebben az esetben azonban számolnia kell azzal, hogy a Szentírás legalaposabb filologiai vagy vallástörténeli boncolásával sem exegétálhatja a Szentírást, mint Istennek a Jézus Krisztusban történt kijelentéséről szóló okmányát.

Barth előadásának ismertetése elején ráutaltunk arra, hogy Isten megismerhetőségének két feltétele van: Isten készsége önmaga megismertetésének számára és az ember készsége Isten ezen ismeretének befogadására. Ezt kell még egynéhány mondatban egészen vázlatosan összefoglalni. Kétségtelen, hogy

Isten kijelentette magát, megnyitotta magát a Jézus Krisztusban. Ez egyszerűságra szóló egyetlen, ismételhetetlen és megismétlést nem is kívánó esemény. De kétségtelen, hogy nemcsak Isten volt elzárva a természeti ember előtt és fel kellett nyílnia, hanem a természeti ember is zárva van Isten számára, hiszen éppen ezért természeti és fel kell tárulnia, késznek kell mutatkoznia Isten kijelentése számára, vagyis engedelmeskednie kell Isten kijelentésének. Az ember készsége nélkül Isten készsége még nem idézhetné elő Isten megismerését. A naturális theologia hallelujázva köszönti Barthnak ezt a megállapítását, mert hiszen ebben megtalálhatná azt a részt, melyen behatolva a természeti embernek az Isten megismerésében és abban való közreműködése számára lehetőséget találna. Barth azonban jól látja ezt a veszedelmet és azonnal felteszi a kérdést: ki az az ember, aki készen áll Isten elfogadására, aki engedelmes Istennek, aki felnyitja magát Isten akaratának számára? Ez az ember: a Jézus Krisztus. Barth nem is felelhet másképp erre a kérdésre. Az ő theológiája krisztocentrikus teljes mértékben, középpontjában az Ige testté tétele áll. Isten teremtémményé lett. Isten az, aki készsége Jézus Krisztusban. Készséges, engedelmes Istennek, mind a keresztfának haláláig. Őbenne, a Krisztusban törik meg az emberi engedetlenség sora, Ő a második Ádám, akiben kiabrázolódik ismét az Isten-képiség, Ő az Istenre nézve teremtett ember, vagyis az Istennek engedelmes ember. A Fiú ismeri az Atyát. Az Ember, a Krisztus engedelmissége, készsége nélkül nincs Isten ismerete, még ha Isten ki is jelenti magát. Igen, a Krisztus engedelmissége az egyetlen, mely által az ember készsége, felnyit az Isten számára. Nála nélkül nincs feltárultsága a természeti embernek. Hol van itt az ember, a természeti ember közreműködése Isten megismerésében? Nem ő, hanem a Krisztus tárja fel magát és az ember sohasem önmagában, hanem a Krisztusban feltárult ember, vagyis annyiban, amennyiben részes a Krisztus feltárultságában. Nem tőle függ ez, hanem az ember felvétetik a Krisztus közösségébe, az obiectiv kitarultság a Krisztusban subiectivvá lesz, a vad fa beoltatik a nemesbe, a bűnös igazzá nyilvánítatik, a szakadék áthidalatik. Hol van itt szó arról, hogy ez az ember műve, okos belátásának és mérlegelő döntésének következménye, hogy az emberi természeti képességek átminősítették isteni képességekké, hogy az ember lényegessége folytán felfejlődött Istenéhez? Sehol, hanem sokkal inkább a Szentlélek, vagyis Isten csodájáról, ki a Krisztus engedelmisségébe beolt és így azt mondhatjuk, hogy az ember Isten számára való készsége is Isten önmagát feltáró készségében van belefoglalva. Az ember együtt van Istennel a Krisztusban. Isten megfoghatóvá az ember számára Krisztusban lesz. De Krisztusban lesz éppen nyilvánvalóvá, hogy Isten mindig Isten marad és sohasem olvad fel emberré, vagyis mindig Úr, Teremtő és Megváltó marad, szemben az emberrel, aki mindig szolga, teremtmény, bűnös és megváltott marad Istennel való együttlétében is, sőt éppen és csakis itt.

Ha ennyit nagyon-nagyon vázlatosan elmondhattam Barth előadásainak csak töredékéből is, elég magában is arra, hogy hálásak legyünk Istennek azért az emberért, akin, mint szócsövön keresztül, Isten odairányította tekintetünket, ahol Ő szól: az Ő Igéjéhez.

* * *

Ha ezt az előadásomat most a nyilvánosság elé bocsátottam, nemcsak mások javáért tettem, hanem azért is, hogy nyilvánosan alkalmat nyerjek Istennek és mindazoknak való hálaadásra, akik hozzásegítettek, amiért két iskolai szemeszteren át a gyönyörű Schweizban tanulmányozhattam.

Kozma Tibor.

A lekipásztor.*

Elrejtett küzdelmek és győzelmek.

„Lelkigondozás a lekipásztorok között“, ez a jelszó azért válik súlyossá és azért van meggyőző ereje, mert megvalósításával az egyes lélek veszélyes magányát kell leküzdenie. A nehéz poszton küzködőt testvéri közösség veszi körül és öleli át és ő másokkal azonos felelősséget hordozva, vigasztalást, megerősítést, tanácsot nyer; mint olyan, aki éppen itt, a pásztoráció legnehezebb tárgyát, a szolgálatban lévő testvért kell vigasztalja, tanáccsal ellátja és megerősítse. „A pásztoráció a lekipásztorok között“ gondolatát még sem szabad kiélezní, sem túlértékelní. Ha azt vállalja, hogy a testvériség által teljesen megszünteti az egyedüliséget, akkor olyan úton halad, amely személyes elgyengülésre és felületességre vezet. Hasonló dolog történné, ha minden bűnvallást az emberek előtti nyilvános gyónás formájába akarnánk belekényszeríténí; mert ezáltal megszűnéní a vétekek az imádságban való rejtett megvallása. Az evangéliumi pásztoráció legfontosabb szabálya már most abban áll, hogy a gondozás alatt álló embert tanácsadója úgy vezesse, hogy saját maga egyedül is jöjjön és jöhessen tisztába Istennel. Ha egy bárányt, amely már meg tud állnani a saját lábán, állandóan a pásztorra hordoz s ha a pásztor akkor is vállalkozik erre a szolgálatra, amikor ez már felesleges, úgy ez a báránytól lustaság, a pásztor részéről viszont balgaság. A hozzánk jövő embereknek tudnók kell, hogy nekik mindíg Istennel van dolguk: mi csak követek vagyunk, munkatársak, szolgák — ideig való helyettes papok a szentséges, örök Főpapért, Jézus Krisztusért. De amennyiben ezt az önállóságot a reánk bízottaktól meg kell követelní; mi magunk sem nélkülözhetjük az önállósá levést. Ne vigyük bele és ne terjesszük ki minden küzdelmünkét és győzelmünkét a lekipásztorok közötti lelkigondozásba. Lelkigondozásunk legbelsőbb törvénye, az Istennel szemben való személyes felelősség, minket is kötelez. Azért nekünk is kell, hogy legyenek olyan küzdelmeink, amelyeknek lépéseí senkire sem tartoznak, és hasonlóan, szíelhetünk olyan győzelmekből származó felüdülést, amelyeknek értelme egészen

* Mutatvány Walter Hoch: *Evang. Selsorge*. Berlin. Furché-Verlag 1937. című művéből. Ismertetésére visszatérünk.

Istennek a velünk való, elrejtett üdvörténetéhez tartozik. Klasszikus példát mutat erre nézve Pál a II. Kor. 12-ben. Csak évekkel később tárja fel belső életének eme titkait. Szavai azonban csupán példázatok és szimbólumok. Így a belső élet titkai megmaradnak annak, amik: küzdelmeknek és győzelmeknek, amelyeknek szavakba való átültetése, vagy beszélgetésre való átváltoztatása elevenségük minőségét csak megzavarhatná. Hisz épen sajátos, más természetű elevenségük által metszik ki sajátos pásztori jellegüket. Aki minket jól ismer és megértően megfigyel, megérzi rajtunk, hogy minden külsőséggel, láthatóval, hallhatóval, megfoghatóval szemben belülről mennyivel erősebb valami áll szemben. Ha ezt a mást ki is akarnók teregetni, csak potom áron való lelki kiárusítást rendeznénk. Könyv nélkül megtanulhatókká tesszük magunkat, mert kiszolgáltadjuk azt, aminek rejtve kellene maradnia, holott az, Isten előtti legbensőbb lényege szerint, csak elrejtett lehet.

Van-e értelme ezek után egy szót is vesztegetni az elrejtett küzdelmekre? Ha jól megfontolom, akkor nem is a hivatásos lelkipásztorokért történik az, akik ezt a könyvet olvassák, hanem a laikusokért, akik talán szintén lapozgatni fognak benne. Minden nyomorúság, amely a lelkipásztori munkában mérhetetlen fekete hullámként elborít, kivétel nélkül a mi nyomorúságunk. Bármilyen bűnnel való harc, egyúttal megújult küzdelem ugyanazzal a bűnnel, mint lehetőséggel a mi életünkben. Minden kétség, dac, káromlás, amely mint hallgatóknak szívünkbe ömlik, mohó kívánsággal üdvözli a bennünk levő kétséget, dacot, káromlást. Igaz ugyan, hogy foglyokat üdvözöl, de ezek a foglyok láncokat tépik, felüvöltenek, összeszedik magukat és összeesküsznek az Úr ellen. Ez a titok ugyanakkor minden igaz megértésnek az alapja is. Megtörténhetik ugyan, hogy mi elolthatjuk a másik szívében fellobbant tüzet, de ugyanakkor megégethetjük magunkat. Megkötözött testvérünket megszabadíthatjuk csúfos rabszolgaságából, de ugyanakkor önmagunkban az eddiginél szabadabb járást engedünk a démonoknak. Ha ezt a nyomorúságot el is kerüljük, mégis a mi üdvörténetünk és lelkigondozásunk üdvörténetei az időben állandó sorsközösségbe jutnak. Mi adunk és kapunk. Ebben a kölcsönhatásban mégis meg kell tartanunk magunkat, nem önérvényesítésben, de az Úr előtti szolgálatban. Nem szabad elveszítünk magunkat. Ez a „nem szabad“ a rejtett harcok mély értelme.

Rejtett győzelmekről beszélni igen fennhéjásznak, magasan járónak tűnik. Szinte kegyes szólamra emlékeztet. Győzni annyit jelent, mint leküzdeni, erősebbnek lenni a reánk rohanó ellenfélnél. Ez az ellenség, ha el is rejtőzött, megfigyeli hitbéli állásfoglalásunkat. Aláaknázhatja és szétfeshlíheti azt, ha minket nyilvánvaló bűnbe és szegyenbe juttat. Lépésről-lépésre hódít hát meg, ha sikerül minket belső életünkben magabizóvá, hanyaggá és felületesé tennie. Szíven találhat bennünket abban a bizonyosságban, mely Isten elhívására és küldésére vonatkozik. Ha ilyenformán legyőztünk, akkor attól kezdve úgy dolgozunk, mint a munkás,

akit idegen bizott meg. Ha ügyes munkások vagyunk, akkor a belső kár sokáig rejtve maradhat, de egyszer mégis csak napfényre kerül. Hogyan őrizkedjünk ilyen vereségtől és megaláztatástól? Hogyan maradhatunk mi magunk életben? Hogyan juthatunk elrejtve győzelmekhez?

„Atyámfiai, ha valaki ti köztetek eltévelyedik az igazságtól és megtéríti őt valaki, tudja meg, hogy aki bűndöst térít meg az ő tévelygő útjáról, lelket ment ment meg a haláltól s sok bűnt elfedez.” (Jak. 5: 19—20) A lelkipásztornak megengedi Isten, hogy sokasodjon, de nem kevesebb az, amit kaphat. Annak a veszélyes bűnközösségnek, amelyről a rejtett küzdelmek során szóltunk, nyilvánvalóan a kegyelmi-közösség felel meg. A másik megmenekül, mi pedig bűneink bocsánatát vesszük. Ezzel a mondattal csupán megkísérlem közelebbről megragadni a fent idézett lokus értelmét. Itt azonnal felmerül a kérdés, hogy a mi cselekvésünk, mint a testvéreink megváltásának eszköze, a mi üdv-bizonyosságunkat megalapozhatja-e? Nem egy egyszeri megalapozásra gondolhatunk itt, hanem mindig megújuló megerősítésre és megpecsételésre: mi csak azért közvetíthetjük a megváltást, mert magunk is benne éltünk. Ezért lelkipásztori munkánk sikere lényeges lenne a magunk, mint lelkipásztorok üdvössége állandó szilárdságára nézve. Következésképpen, mivel lelkipásztorok vagyunk, az üdvösségünket magunknak kell véghezvinnünk, amennyiben sikeresen munkálkodunk. Ez hihetetlen.

A lelkipásztor számára sem állhat fenn más üdv-rend, mint a pásztoraáció tárgyára nézve. Ha testvérünk eljut az igazság megismerésére, megtapasztalja Krisztusban az üdvösséget, úgy a mi munkánk történetileg mindenestre jelentős lehet, de üdv-történetileg maga Isten lépett közbe. Ő könyörül, akin könyörül. Mi azonban sohasem juthatunk abba a helyzetbe, hogy az Ő irgalmát osztogassuk, hogy ezekből a szétozott darabokból a saját békénket újra viszanyerjük. Mégis úgy van, hogy mindkettő: az adományozó és az elfogadó, a bizonyosságtevő és a hallgató az isteni irgalom csodája előtt állanak. Ő világot mindkét életben és mindkét lélekben. Isten Igéje igazságának eme megvalósulása a lelkipásztort is megajándékozza. Újból tapasztalhatja, hogy az ő bűnei is elfedeztetek. Ez az Isten tetteinek lenyűgöző hatása az annyira egészen más világ valóságának közepette. Itt nem a lelkipásztor számára való bűnbocsánat egyedüli útjáról van szó, sokkal inkább Isten kegyelmének gazdagságáról, amely mindenkit megajándékoz a maga teljességével, aki ezért könyörög s aki ezt mások számára kéri.

Ha rejtett küzdelmekről beszélünk, akkor a Jakab leveléből említett lokus igen szűk méretű alap. Nem a legrosszabb lelkipásztoroknak kell sokszor végtelenül sokáig várni küzdelmük egyetlen áldására. Ne felejtjük el Jeremiás magánosságát. Van olyan várakozás, melynek homályát nem oszlatja el a hit „de“-je (Zsolt. 73: 23). A hosszú pusziai vándorlásban mindentünk kárbavész és

a súlyos kétely elnyeli a bizakodást, hogy egyáltalán valaha kijutunk és az igazi célt elérjük. Minden küzdelem akkor már csak a védekezésre szorítkozik. A belső ellankadásnak azonban kifelé többnyire megfeszített munka és fáradtság felel meg.

Azt a fenyegető *semmit*, ami a lélekben van, az emberek közötti életben egy *mindennel* akarjuk ellensúlyozni. Csakhogy ez a nyugtalanság és fáradhatatlanság elárulja azt a nagy félelmet, amit az elvesztett belső béke miatt érzünk. Hogyan beszélhetünk itt még komolyan elrejtett győzelmekről? Én természetesen csak egy győzelemről tudok: hogy az Úr legyőz minket. De Neki úgy kell minket az Ő végtelen türelmével legyőznie, hogy mi a győzelmet Ő érte ismerjük el, az Ő dicséretére. Isten hűsége egyetlen oka minden elrejtett győzelemnek.

A megöregedés.

Vajjon olyan szerepet játszik a lelkipásztor életében a kor, hogy erről komolyan kellene beszélünk? Vajjon összekapcsolhatjuk-e a lelki tevékenységet a kor kérdésével? A megfigyelés minden bizonnyal ennek ellentmond. Isten örök igéje nincs bilincsbe verve. (II. Tim. 2 : 19.) Így nincs a mi mulandóságunkhoz sem kötve. Isten Igéjét a Szentírás ugyan a mi bizonyágtevő szolgálatunkkal kapcsolja össze, de nem az élettapasztalatainkkal. Az üdv-tapasztalat és üdvismeret, ez állhat itt előtérben. Mindkettő független az életkortól. Az élettapasztalatok a megfigyelések összegyűjtött emlékeinek és az átélt, átküzdött értékeléseknek összege. Az üdv-tapasztalat és az üdvismeret teljes egész és nem sokféle-ség. Ez az egység az egyház feltámadott Úrával való közösség. Ennek semmi köze sincs az életkorhoz, amennyiben érejt embe-
rekké lettünk. Az ifjú lelkipásztor teremhet annyi gyümölcsöt, mint egy megöregedett és az öreg is csépellhet annyi szalmát, mint egy kezdő. De nem lehet mégis — így kérdezzük mi — legalább a lelkipásztori tapasztalat nagy segítség vagy megtartás? A „tapasztalt lelkipásztor“ névnek feltétlenül van bizonyos csengése. A tapasztalat mindenestre megnöveli az ítélet gyorsaságát és helyes-ségét; az esetek gyors megértésére vezet. Nyomorúsága azonban az emberek megvetésének kínos kísértésében rejlik. Akinek sokan kellett segítenie és sokakon akart segíteni, kicsit gondol magáról és általában az emberekről. Sokkal kevesebbet vár, mint egy reményteljes ifjú kezdő. Ez megbéníthat. Ezért a tapasztalat kétoldalú eszköz: az egyik világot, a másik elhomályosít. Ez az a pont, ahol a öregedés szerephez jut a pásztorációban. Kísértése abban rejlik, hogy mindig szerényebb célokat szabunk meg; hogy mindig csak Isten csodálatos cselekvésére várjunk és azért könyörögtünk.

A megöregedésnek azonban még más jelentősége is van. Rendszerint azokat az embereket érzük el a leghamarább, akik velünk egykorúak és olyanokat, akik néhány évvel fiatalabbak. Ez

különösen az első évekre és a középkorra vonatkozik. Később az alyai vonás nem csekélyebb, sőt fontosabb szerepet játszik. Ezzel még nem kell okvetlen tompultságra gondolni. Sokkal inkább azt mutatnám meg, hogy Isten életkorunknak minden szakaszát felhasználja, hogy általunk áldást szerezzen. Ha szabad eszközök lehetünk, akkor teljes egészében azok vagyunk és nem csak lelkiileg. A megöregedés legszebb járuléka azonban, azokkal az emberekkel való útitársi közösség, akik éveken és évtizedeken át éppen a pásztorációban jöttek közel hozzánk és akikkel kapcsolatban maradhattunk. Ez a mulandó időben való vándorlás, a közös elmulás hullámzásában egyike a legszebb felüldüléseknek, amit Isten nekünk sajátos megbízatásunkban biztosít.

„Ha veled együtt meghaltunk, veled együtt fogunk élni.”

(II. Tim 2:11).

Itt van mindazon testvérek sirhantja, akiket mint elhívott lelkipásztorok egészen földi életük lezártaig kísértünk. Itt nem a temetésre gondolok, hanem a velük való imádkozásokra és beszélgetésekre. Ahogyan hazatérték, abban volt valami abból, amivel mi nekik tartoztunk, amit nekik közös Urunk nevében adhattunk. Hazatérésük mindannyiszor ebből a világból való. Néha érettük mérsékeltebben élveztük az örömet, megvontunk miattuk néhány dolgot magunktól, nem mentünk el ide, vagy oda, hogy bármikor halálos ágyukhoz hívhassanak, anélkül, hogy magunkkal vigyük az elesett világ halálos lehelletét. Ez a testvéri közösség azért léteült, hogy a keresztre tekintés által is a feltámadott Jézus Krisztus életünk utolsó útszakaszán „bölcsekké tegyen”, amint a 90-ik Zsolnában meg van írva, (12 v.). A hazatérték ajándéka az volt, hogy minket a végsőnek a szem előtt tartására kényszerítettek. Az utolsó szavak, az utolsó kívánságok, az utolsó lépések, az utolsó imádságok. Ha mi e mellett csak az emberi mulandóság fájdalmas énekét hallottuk meg, elmulasztottuk a nekünk szánt áldást. Amennyiben Isten örökkévaló ígését vettük a Jézus Krisztusban, annyiban ezek a hazatérték olyan szolgálatot tettek az élőknek, amellyel minket az együtt maghalás titkába vezettek be.

De még más sírok is vannak itt. Bár nem láthatók, mégis félreérthetetlen világossággal beszélnek. A mi lelkigondozó munkánkban is olyan sok minden halt meg és lett oda. Mi voltunk a tehetetlenek, az alkalmatlanok, a vétkesek. Emberek jöttek s tanácsot, vigasztalást, irányítást kerestek, de mi halottak voltunk. Nem virrasztottunk éberén, test szerint jártunk és cselekedtünk. Nem nyultunk pásztori kézzel lelkük után, így ismét elmentek. Talán egészen elfordultak és eldobták miattunk azt, ami őket megmenthette volna. Itt minden dicsekedés oda lesz. Minden tudást, minden nyereséget, minden embereknél elért győzelmet messze felülmúlnak ezek a láthatatlan sírok. Itt megfíltetünk ha csak nem adatik nekünk is bocsánat a Jézus Krisztus vérében. Mindannak,

amit tettünk, meg kell halnia azért, amit nem tettünk meg. Vajjon Isten atyai bölcsességében, nem azért enged-e minket olyan vétkekben elbukni, amelyeket ember talán nem lát, vagy csak nem is sejt, — hogy mind mélyebben, erősebben, halálósabb komolysággal megtudhassuk, hogy az Ő megbocsátó kegyelme nem indokolható semmivel. Lelkipásztornak lenni nem szép és nem is boldog hivatás, mégis szent elhívás. Ami reánk nehezedik, súlyosabb, mint amivel másokon könnyíthetünk. Ők ne tudják, de mi tudjuk, hogy a reánk nehezedő teher a) mi bűnünk. Sohasem lehetünk azok, akikké lenni akarunk. A mi vígasztalásunk azonban Annak az irgalmán nyugszik, Aki a kereszten azok helyett is bűnhődött, akiknek az Ő keresztjéről való üzenetet embertársaiknak az életébe kell belevinniök és belekiáltaniok. Egyedül Ő a mi békességünk is. Egyedül Ő a mi feltámadásunk az ebben az életben való szolgálatra. Ha Vele együtt meghaltunk, Vele együtt fogunk élni is.

W. Hoch.

Fordította: *Schuller Ödön.*

Könyvismertetés a szisztematika teológia irodalmából.

Nagy Barna: *A teológiai módszer problémája az úgynevezett dialektika teológiájában.* 1936. Budapest. Atheneum. 225 old. (Tanulmányok a rendszeres. theol. és segédtudományok köréből. A debreceni M. Kir. Tisza István-tudományegyetem rendszeres teológiai szemináriumából. 2. sz.)

A szerző dr. Vasady Béla volt tanítványa, jelenleg a sárospataki teol. Akadémia sziszt. teol. tanszékének fiatal tanára, aki több külföldi tanulmányútja alkalmával s a professzorokkal való személyes ismeretség alapján gyűjtötte, beszélte meg a legfontosabb teológiai kérdés anyagát. Mikor Zürichben Brunnernél, mikor Bonnban Barthnál egy-két szemeszteren át dolgozva találkoztunk, néha más német egyetemi város könyvtárába húzódtunk s kint tartóan kutattunk, máskor egy-egy csendes svájci városban pihent, vagy svájci falu munkatáborában ápolta a baráti kapcsolatot. Külföldi tanulmányait a franciáknál (Montpellierben) kezdte, mégis a svájci és német területen dolgozott legtöbb eredménnyel. Az alig 30 éves embernek érett műve e könyv, élő bizonyágtétele annak, hogy aki egy pályára eleitől kezdve öntudatosan készül, szakemberré lesz s másodszer, hogy a külföldre való kimenetel, ottani húzamosabb tartózkodás, professzorokkal összeköttetés ápolása meggyarapítja a teológia kised magyar irodalmát.

A *teológiai módszer* kérdésével, mint *tárgyilagosság* kérdésével 8 fejezetben 8 szempontból foglalkozik. Az eljárása az, hogy egymásután ismerteti Barth, Thurneysen, Brunner, Gogarten, Bultmann megfelelő nézeteit, majd a magáét is hozzáteszi, de egy helyet kivéve, mindig barthi megítélésben. Sőt azt is megállapíthatjuk, hogy a többi teológust is Barth-al méri.

1. „*A teológia, mint egyházi tudomány*”-ban megállapítja, hogy a teológia az Ige szolgálatának tudománya az egyházban, ezért életteljes, gyakorlati tudomány. A teol. feladatát, megbizását az egyháztól kapja és pedig az Ige által elhívottak gyülekezetétől (Barth) s nem a vallásos társaságtól (Schleiermacher). Teológia annyi, mint az egyháznak önvizsgáló, vigyázó és nem uralkodó, hanem *szolgáló hivatata*. Szükség van rá, mert az egyház esetről-esetre Isten ítélete alatt válik egyházzá. A teológia az Isten Igéjének való engedelmesség aktusa s ezért az egész egyház ügye. A teológia tudományosságának kötelessége, hogy az igehirdetést saját principiuma tárgyának megfelelően nézze. Erre barthi megállapítások után már Thurneysen e kérdésben jóformán semmi újat nem mond, mint sok esetben ugyanazokat mondja, amiket Barth. Brunner, az eredetiség embere, a róla többfelől megállapított érisztikus módszernek megfelelően úgy nyilatkozik, hogy az egyháznak az *igehirdetés tisztaságáért* kell harcolnia, ezt a feladatot az egyházban a teológia végzi. A teológia az egyház által lehetséges egyházért szükséges, egyház határozza meg. A harcban tulajdonképpen az ész és a Kijelentés harcol. Gogarten szerint is a teológia csak egyház keretén belül lehetséges, mert a

teológia alapja, amivel foglalkozik, a Biblia. A Biblia pedig az egyházon belül a Szent Lélek által bizonyul Isten Igéjének. A teológia az ígéhirdetéshez kötött. Bultmannnál a teológia már nem annyira egyházi tudomány (kisérti a heideggeri egzisztenciális ontológia),

2. „A teológia tárgya és feladata” c. alatt állítja, hogy a teológia tárgya „Istennek önmagáról szóló Kijelentése, amint az Igéből felénk hangzik”, mert a teológia egyházi tudomány és nem vallástudomány. E tekintetben tehát a barthi—tavasz-i megfogalmazást tartja helyesnek. Isten csak annyiban tárgy, amennyiben alany is. Barth egész ténykedése Isten Igéje fogalmának tisztázása. Az Ige hármas alakja (hirdetett, írott, kijelentett) egységét, valóságát jegyzi meg. Maga Isten mondja, mi az ő igéje, vagyis a teológiai tárgya. A Kijelentés maga az Isten s Isten maga a Kijelentés tartalma. A teológia tárgya nem az ember-igazság és annak rendszere. A teológiával a tárgya rendelkezik: az Isten. A feladata: az Isten Igéjéről egyházi tan formájában rendszeres, módszeres, tudományos munkákban való bizonyágtétel. A teológia tárgya Thurneysen szerint ugyanaz, mi Barthenál megtoldja azzal, hogy az Igét kifejező emberi szavakat el kell különíteni más emberi szavaktól. Isten szava hívő hallás tárgya és nem reflexióé. Itt tulajdonképpen Barth szavai thurneyseni igazolásával találkozunk. A teológia feladatára nézve Thurneysennel kapcsolatban egy szót sem olvashatunk. (Erőltetettnek tartjuk, hogy minden problémánál ugyanazt az 5 teológust szólaltatja meg, mert a feldolgozó az illetők művét kell alapul vegye s nem a saját konstrukcióját kell rákényszerítse azokra, akinek teológiai nézeteivel foglalkozik, különben nem lehet tárgyilagos. Nem szabad minden kérdésben az 5 teológust párhuzamba állítani, különben sem haladnak párhuzamosan. Milyen messze van egymástól egy Barth és egy Bultmann, de minden kérdésben. A szerző egy helyen a dogmatika módszer kérdése tárgyálásánál maga is belátta a kierőszkolt párhuzam lehetetlenségét s ott csak Barth-tal foglalkozik.) Brunner szerint is, mivel ő is a reformatori nyomokon halad, a teológiának más tárgya nem lehet, mint az Ige. De mint filozófikus elme, „teológia” szóban a „theo” genitívus objektívus szerepével is megtoldja. A teológia annyi, mint hitben végbemenő ismeret. Az Ige annyi, mint Jézus Krisztus s másodsorban Biblia. A teológia feladata: a Biblia mai nyelvre való fordítása, a kor szellemével szemben azt kell érvényrejuttatni. Ezt megelőzi az első feladat: a dogmatika. A teologus első feladata érisztikus feladat: az önmagába zárkózott ész gőgös elbizakodottsága elleni küzdelem. — Gogarten: a teologus a hit hallásán keresztül kapja az Igét, ami a teológia tárgya, feladata pedig a Biblia egységes értelmezése s ez egységes értelmezés megvédése az összes világnézettel szemben. — Bultmann a Kijelentés által megragadott embert, annak existenciáját teszi a teológia tárgyává. Az embert analizálja. Tehát inkább antropológiát, mintsem teológiát űz.

A teológia tárgyának s feladatmegvalósításának három köre marad irányadó a barth—thurneyseni megfogalmazásban: exegezis, dogmatika és homiletika.

3. „A teológiai munka axiómatikus feltételei”-ben arról szól, hogy Barth szerint Isten igéjét egyedül Isten igazolja s csak logikai formája szerint nevezhető axiómának, tartalmilag az evidenciához semmi köze. Az „axiómához” való ragaszkodás: engedelmesség, hála; az engedelmesség hálátlanságot fejez ki. Az emberi én önbizonyosságából kiindulva az Isten-bizonyosságot (Wobbermin ellen!) indokolni nem lehet. A kijelentés feltétele alatt gondolkozó teologus előtt a kijelentés sokkal biztosabb, mint saját existenciája. A valláspszichológusok elleni érve: az Ige és a hit korrelációja nem szimmetrikus és nem fordítható meg, mert a hit mindig csak az Isten szavára adott feleletünk lehet. Az Ige megismeréséről szemelől tartandó, hogy az a „tárgy” nem állítható egysorba az emberi ismeret többi tárgyaival, annak ismerete és így ismeretelmélete is teljesen Isten igéjén alapszik, függetlenül a megismerő alanytól. Isten akkor megismerhető, ha magát megismerteti. A mi tudatunkba foglalt Isten nem Isten. A teológia feltételét nem igazolhatja, csak bizonyágot tehet róla, kritériuma nem principium érvényessége, mellyel rendelkezik,

hanem esetenként győződik meg ténylegességéről. A teológia mindig akkor és annyiban válik azzá, amikor s amennyiben a bizonyágtételét Isten elfogadja. Abszolút igazsága nem a teológiai tételeknek, hanem tárgyának van. Ezért kell a teológusoknak egymást kritizálniok, javítgatniok, figyelmeztetniök. Döntő feltétel a hit akutusa lehet s nem az intellektuális, vagy akaratú képeség. A hit a Lélek ajándéka, mint a hitbeni engedelmesség. Ezt naponta megújuló kegyelem csodájában kapjuk s ezért naponta imádkozni kell. Az imádság meghallgatásába vetett hit nélkül nincs teológiai munka. — Szerző barthi megállapításokban a reformátori íráselv konzekvens átgondolásának igazolását látja. — Thurneysen is megerősíti, hogy az Istenre vonatkozó igazságot csak maga az Isten közölheti, értetheti meg velünk. Az Isten rációja szemben áll az emberi rációval s a kijelentéssel szemben az ész problematikus. Isten felül áll az emberi korreláción. — A szerző szavai szerint Brunnernél és Gogartennél nem találkozunk az axómia fogalmával, mégis művei alapján felkeresi az alapvonalakat, amik axómiáknak vehetők. Így Brunner axómiája lenne: a kijelentés önmagát igazolja, a teológia feltétele az isteni kegyelem csodája, mely az ész immánens törvényszerűségén felül áll. Goartennél: a kijelentés nem bizonyítható, a hit nem immanencia funkciója, hanem azzal való szakítás, az evangélium erejéből teljes transzcendencia. A kijelentés lényege szerint érthetetlen. Az evangélium a kérdésessé nem tehető előfeltétel. Sajnos, Gogarten a tiszta alapot elhagyta, amikor azt állítja, hogy az Istent nem lehet anélkül megérteni, hogy előbb az embert ne értettük volna meg. Majd „német-keresztényen“ lett. Így bosszulta meg magát az az elve, hogy a teológia a korszellemmel való harcában érvényesítheti a kijelentést s ebben a harcban hallja a kijelentést. Bultmann is vallja, hogy az ige bázisa önmaga, de nála ez elgyöngült az egzisztenciális-ontológiai kategóriák mellett.

4. *„Teológiai exegézis módszer alapkérdései.“* Az egyház kánonát: a bibliát, Barth szerint az egyház emlékezete és várakozása szerint kell olvasni. Az exegeta tudatában kell legyen annak, hogy a *kijelentés bizonyágot boncolgatja* s nem kisebb és csak történeti dokumentumot. Magyarológ az ismétli az Isten nagyságos dolgait, amit a próféták és apostolok mondtak. Az egyháztag-exegeta először történeti megfigyelést végez, utánagondol a szövegnek (konkrét történeti helyzet), másodsor a szöveget végig gondolja, együttgondolkozik a szöveggel, gondolatával kíséri azt s harmadszor már engedi, hogy a bizonyosság hozzászóljon, hogy saját gondolata legyen. (Németül: Nachdenken, Mit-denken, Selber-denken szerinti hármas lépése van az exegetának.) A módszer még nem biztosítja az Ige hallását, a lelkiismeretben halljuk, hogy az Írásban rólunk van szó, vagyis „in actu“ vagyunk teológiai exegeták. — Még Bultmannal foglalkozva állapítja meg, hogy az újtestamentumi exegesisnek nincs speciális teológiai módszere. Az exegesis előfeltétele annak tudása, hogy „tua res agitur“; állandó dialogust kell folytatni a szöveggel s akkor egzisztenciális kérdéseinkre feleletet kapunk. A történeti rendszer elmélyíti az emberi egzisztencia megértését, de előzetes tudást feltételez. Ez a tudás nem a tökéletes, csak azt megelőző „nem — tudó tudás.“ Tárgykritikája megköveteli, hogy az exegeta különbséget tegyen a között, amit a szöveg írójá mond s a között, amire gondol. Ide nagy önkritikai alap kell.

5. *A dialektika, a paradoxon és az egzisztenciális gondolkodás* fogalmait vizsgálja. A „dialektika“ a techné szóval kapcsolatban szokott előfordulni s je lentette a beszélgetés, meggyőzés — művészetét. Rossz értelemben logikai hüvészkedést. A filozófiai történetében Zénontól el egészen Grischbach—Heidegger-ig pergetve filmjét mutatja ki. kinél mit jelentett a dialektika stb. — Barth régóta nem nyilatkozik a dialektikáról, nem, mert mások „tették dialektikus teológussá.“ Szerinte a teológiai dialektika annyiban teológiai, amennyiben Isten Igéje szabadságának tud szolgálni. Azt vizsgálja az illuzíriss szerző, hogy Barthnál is milyen átváltozáson ment át a fogalom s mennyi félreértésre adott alkalmat. Idővel Barth is kiküszöbölte az eredetileg fellelhető antológiai, metafizikai színezetet és a transzcendentális filozófiai skémát. Mivel a teológia bűnös emberi gondolkodás formáiban megy végbe, a teológia

csak dialektika lehet, torz és paradox mivolta következtében. Tétélei kiegyesíthetőségre szorulnak, kérdései nyitottak. A teológiát naponként kell újratekinteni. A paradoxonok ellentmondások, feloldhatatlanok, mert isteni titkok edényei s egyúttal jelei Istenről elsokított emberi mivoltunknak. Az egzisztenciális gondolkodás fogalma is megtisztult Barthnál. Barth a dogmatikus gondolkodás tárgyára való tekintettel dialektikus gondolkodásnak nevezte, egyidejűleg egzisztenciális, felelős gondolkodásnak is. Ő a fenomenológiai szemléletmódról tért az egzisztenciálisra, de mióta a valláspsychologus Wobbermin is „exisztenciális“ alapján teológiáz, Barth szívesen lemondott e szép hangzású szóról, mert leple alatt hamis tanokat kezdtek becsempészni, *attért* „teológiai *habitusra*.“ Thurneysen újra Barth-al ért egyet, amíg Brunner dialektikája az Igét akarja közvetíteni a világ számára s mivel Isten benne van a Kijelentésben, *sub contraria specie* dialektikus úton teheti ezt a teológus. A paradox értelme a hitben lesz nyilvánvaló, kifejezése a dialektika által megközelíthető. A hit tartalma paradox, formája dialektikus. A Kijelentés és sz észit dialektikus kettősségében nézi. Ez jellemzően elválasztja Barhtól. A teológia existenciális és nem szemlélődő tudomány, mert magunk is személyesen részt veszünk benne, az Ige bennünket is meghatároz. — Gogarten azt tartja, hogy dialektika teológiáról beszélni pleonázmus, mert a teológia mindig is dialektikus volt. A dialektika nem a teremtőre és teremtményre, hanem csakis a teremtő ményre vonatkozik: mulandóság, te és én, kettős valóságnak, történetnek dialektikája. Az egzisztenciális gondolkodás gogarteni értelme: a múlt, idői, emberi existencia figyelembe vétele. Bultmann a dialektikát csak a filozófiára nézve ismeri el, mint kutatási módot. A teológiát valóság-fogalom határozza meg, nem a tételes igazság. Az existencia dialektikája elmélyíti a történelmi exegézis módszerét s az emberi existencia történetiségével és nem teológiailag igazolja a teológiának dialektikai jellegét. A történet paradox, de mint tétel érthető is. Gogartennél és Bultmannnál nem annyira a teológiai, mint az existenciális dialektika a döntő.

6. „A teológia és filozófia viszonya“ állítólag Barthnál hovatovább lazul. De a filozófia és a teológia közötti különbséget élesen megállapítani s határt vonni, maga Barth sem tud. Legfennebb azt állapítja meg Barth, hogy az lehetetlen. A teológia is emberi gondolkodás eszközére szorul, szerkezete csak filozófiai lehet. Mindenki kever filozófiát az Evangéliumba. A filozófia a bűnös ember filozófiája és egyik filozófia sem lehet bírálja az Ige teológiájának. Homo peccator non capax verbi Domini. A teológia sokat köszönhet a filozófia figyelemzetésének. Filozófiai reflexiv gondolkodásra *alapos filozófiát iskolázottságra szüksége van* a teológiának, mert a filozófia problémája (valóság-igazság, létgondolkodás stb.) a teológiában is nélkülözhetetlen. (Megjegyezzük, hogy nézetünk szerint Barhtnak a „filozófia és teológia“ viszonya nem lazul, hanem éppen tisztul. Ma már nem olyan extrém, mint volt. Az idők folyamán belátta Barth is, hogy a filozófiát nem lehet kisémmizni, de egyenesen köteleesség éppen a teológia érdekében felhasználni!) Brunnernél ez fontos téma. Amint teológiának isteni kijelentés a logos, a filozófiáé az immanens ész. A vallásfilozófia a teológiának és nem a filozófiának a része. A Kijelentés csak a bálványá lett filozófiának az ellentéte. A filozófiának a Kijelentés feltétele alatt rendeltetése, feladata van. A filozófia a teológiának a kísérője s annak érthetőségének a védője. — Gogarten nincs a filozófia ellen. Polémizál az ideálmussal, az „ichhaftes Denken“-t akarja kiirtani. Teológiáját mégis az „En-Te elmélet“-re építi. Bultmann túlzásba esik, amikor a Heideggeri filozófia szolgálatába akarja a teológiát kényszeríteni.

7. „Teológiát antropológia problémája“. Barth, Thurneysennel együtt, megmarad az Ige teológiája mellett s elutasít minden teológia naturalist. Az emberi lét értelmezése nem antropológiai analízis, hanem kijelentés (Jézus Krisztus) Szentírás alapján lehetséges. Feleslegesnek mond minden kísérletet, emberi tapasztalatot, magatartást, mert az nem lehet az Ige tartalmának edénye, az emberben nincs meg a megismerés képessége. Brunner pedig részletesen foglalkozik az antropológiával: istenképesség, formális, materiális personalitás, kapcsolópont és teológia naturalis kérdésével. Gogarten sem érti

meg az Istent az ember nélkül. Az ember a bűn és a Megváltó Isten történetének embere. Ő is a wobbermini „korrelációs teológiá”-hoz áll közel. A teológia centrumába a korszellemmel való leszámolást teszi. Bullmann az egzisztenciális ontológiai kígyó igézése alatt az emberi élet statikus egzisztenciális ontológiai lehetőségein gondolkozva nem teológiát, hanem antropológiát művel.

8. „*A dogmatika módszere.*” Vizsgálatánál egyedül Bárh-ot veszi a szerző figyelembe. Módszer alatt tudományos tervszerűség értendő. A dogmatika tudományosságától niegkövetelendő, hogy az egyházi ígehírdetéssel, annak kritikájával és korrekturájával foglalkozzék. A dogmatikai ismeret helyessége csak „útközben” megvalósuló eszmény. Ismerteti az eddigi dogmatikai módszereket s ezek kapcsán Barhtét Az autoritativ módszerből ennyit tart meg: 1. tekintély az Írás, egyházatyák, hitvallások s az egyház élő tanítói hivatala. 2. A biblicisáknak Írshoz való következetes ragaszkodását helyesli, biblikus magatartás alatt, a próféták, apostolok magatartását érti, akik nem semlegesen referálnak, hanem arra hivatkoznak, hogy Istent mit mond. 3. Spekulativ módszer azon elvét, hogy az emberi ész igazsága és a kijelentése azonos lenne, teljesen elveti, de elismeri, hogy az emberi ráció dogmatikai munkában is tevékeny. 4. A történelmi pszichológiai módszerrel szöveg ellenében van, mert az isteni igazság nincs az öntudat-, vagy Isten-tédatunkban. 5. A dialektikai módszer tárgyalása folyamán igyekszik kimutatni, hogy nem a „Dialektika a bárthi teologia módszere. Bárthnak nem a módszere dialektikai, hanem a dogmatikai gondolkozásról állapítja meg, hogy *tárgyára nézve dialektikus.* A dialektikát szerző szerint a „Credo ut intelligam” szerinti kritikai bizonyosságtevő engedelmesség váltja fel. Ez lenne a bárthi dogmatika módszere.

S végül „*Kritikai összefoglalás*”-át adja az eddigieknek s ami igen jellemző az úgynevezett 5. dial. theologusra nézve. Bárh a paradoxális dialektika transzcendentális filozófia, Kierkegaard individualizmusából szabadulva rendszeres normatív bizonyosságtevés szolgálatában áll. E bizonyosságtevésben a szerző Brunner elmarasztalja. De ez egyszer Bárh-al szemben Brunnernek ad igazat azon kérdésben, hogy az egyház életének szüksége van a tiltakozó bizonyosságtevés módszerére. Gogärten teológiáját erősségének mondja az ideáлизmus-, historizmus elleni harcát, de baj nála, hogy a korszellemmel való harc áll homlokterében. Bullmannál a tiszta bizonyosságtevés helyére filozófiai módszer lép. A dial. teológiában nincs egységes módszer s az úgynevezett dial. teológia nem nevezhető annak, hanem inkább az Ige teológiájának. A dialektikát, mint módszert, valamennyi elutasítja. Az „exisztenciális” gondolkozás kifejezés törlendő a teológiai használatból, helyette az „*egyházas gondolkodás*” jobban megfelel. A teologia legyen bizonyosságtevő tudományá.

*

Nagy Barna dolgozatát inkább ismertetni, mint kritizálni volt szándékunkban s ha már egy kritikai megjegyzést az ismertetés folyamán felemlítünk, szükségét érezzük néhány megjegyzés tételének. E nagy körültekintéssel sok fáradsággal készült dolgozat nagy érdeme, hogy a témával kapcsolatos legszélesebb külföldi és hazai irodalom ismeretével s azok folytonos szem előtt tartásával készült. Egyike a legjobb teológiai dolgozatoknak, amit magyar nyelven eddig olvastam. Összefoglalóan szólaltatja meg az illető theologusokat. Stílusa világos, sok helyt gördülékeny s felséges szép részeket tartalmaz Barh teológiájából. Arra is jó, tudományos ismeret terjesztésén kívül, hogy magát Barhtot ismertesse és megszerettesse. Az anyag összeállításában, formai kezelésében az látszik, hogy ura az egész anyagnak. Annak, aki eredetiből olvasta Barh, Brunner stb. műveit, vagy hallhatta előadásait, ha sok újat nem is kap, de a konstrukció (a szempontok szerinti anyag és ezzel kapcsolatos párhuzamba állítás), feltétlenül új és értékes. Érdekes, hogy

ismert gondolatok mennyire színeződnek más lélek egén. Nemcsak, mint ki-merítő ismertetés, de a Barlhékkal való együttgondolkozás nagy teljesítmény s elmondhatjuk, hogy magyar nyelvű hasonló dolgozatok legdeéekabbját adta ez alapos tanulmányozás, lelkiismeretes utánajáró összeállítással, tudományt szerető hűséggel. A „dialektikusok“ összes művét, vagy jó részét s a velük kapcsolatban levőknek lényegét adja, vagy kivonatolva saját megjegyzését kíséri. A jegyzetei tartalmaznak s bő utalást és ösztönzést adnak. A kutatás további lehetőségét segítik elő.

Akinek nincs sok ideje, vagy lehetősége arra, hogy a dial. teológiát megismerje s behatóan akarja tanulmányozni s mégis jó összefoglalását akarja kapni kézhez és pedig egyhelyen, az feltétlenül szerezze be dr. Nagy Barna könyvét, mely több, minr jó interpretáció. A jó interpretáló rendszerint abba a hibába esik, hogy csak interpretál, azért dolgozik, hogy mások könnyebben hozzáférjenek ahhoz, amit maga feldolgoz. Nagy Barnánál is hat ez néha az önálló gondolatvezetésre, de az önálló munkát nem zavarta meg, mert nem elégedett meg a dial. teologusok műveivel. Alapossággal irmerteti a hozzászólók véleményeit, kortársak, munkatársak, sőt ellenfelek kritikáját s azt a magáéval, persze Barth által befolyásolt véleményével kíséri. S ma ez nem hiba, ha valaki Barth-al egy véleményen van. Ugy szokott lenni, hogy amivel az ember szeretettel foglalkozik. annak hatása alá kerül, az úgy szerelmese lesz s viszont fordítva is igaz : azzal foglalkozunk előszeretettel, ami eleve belőlünk, lelkünkbelől való. Nem szégyen, ha valaki úgynevezett dialektikusok hatása alatt nőtt fel. Csak ne legyen divattá, de maholnap világot átfogó igazsággá lesz az általuk kitermelt teológiai igazság. (Nemcsak kontinensünkön, hanem Ausztráliában, Japánban, Amerikában vannak hívei.)

A címben foglalt „teológiai módszer problémáját“ tulszárnyaltan foglalkozik a tárggyal, mert nem annyira az öt teologus dialektikai módszerével, hanem teológiájuk tárgyilagosságának kérdésével foglalkozik. Az egyszerű módszert kutatást meghkladta. Ez a teológia sajátos tárgyából következik. A célja a speciális tárgyilagosság kérdésének tisztán láttatása sikerült is. (Barthon keresztül, mint a normán keresztül tisztáz, úgynnyira, hogy néha azt a gyanut is kelti, hogy az ellenfeleket Barthon keresztül ismerteti meg, prolegomenája apróbetűs bő utalásaiból.) Bármilyen körültekintő is volt a szerző, művében kaptunk téves utalást (pld. 99 old. Teol. Ex. 37, 29). Az összesnek utána nézése nem állott módunkban.

Óhajtjuk, hogy szerző hasonlóan sikerült több művel ajándékozza meg irodalmunkat.

Cztrják János.

Értesítés.

Tisztelettel értesítem azokat a testvéreimet, akik „Számadás“ című könyvemre előjegyezni szívesek voltak, hogy könyvem 1940 február 1-re pontosan meg fog jelenni. A Minerva könyvkiadóvállalat még január 15-ig kedvezményes árban (180 lej) előjegyzéseket elfogad. A megrendeléseket kérem a következő címre: Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet, Cluj, Strada Baron L. Pop 5. küldeni.

Testvéri üdvözléssel :

Vásárhelyi János, püspök.

Legújabb kiadványok :

A mi meséink. 30 magyar népmese, 170-180 oldal, 18 illusztrációval, jó papíron, kötve	<u>LEI</u> 70
olcsóbb papíron, füzve ---	40
„Itt az Isten köztünk“. Csendesórai vezérfonal az 1940. évre, füzve	30
kötve	40
Brunner Emil: Jézus példázatai. Tíz prédikáció ---	25
Dr. Vasady Béla: Református pogány	5
Horváth László: A mi igazi édesanyánk. Jel. 12. rész magyarázata... ---	5 és 10
Sipos Géza: Tíz igaz ember. Prédikáció	2
Dónáth László: Az utolsó falat kenyér Karácsonyi színjáték...	20
Bokor Sándorné: Az elvarázsolt királyfi. Mesejáték ---	20
Nagy József: Reformátoraink ismeretlen emberi arca...	5
Tengeri csata. Új társasjáték két személynek, egy játék (2 darab) ---	12

Kaphatók az „IFJÚ ERDÉLY“ kiadóhivatalában.

Egyházunk vagyoni állapotáról, új gazdasági lehetőségeiről és a sáfársági mozgalom óriási, egyetemes jelentőségéről ad világos képet

DR. IMRE LAJOS:

A sáfarkodó egyház

című könyve. Ára 10 Lei.

Tűz és Só

címen jelent meg *Sipos Géza* prédikációskötete. A 35 beszédet tartalmazó, 200 oldalas, finom kivitelű könyv ára 120 Lei.

JOH. VAL. ANDREA:

Az Úr jámbor szolgálja.

Szellemi szórakozás együgyű keresztyének mulattatására.

Fordította: Dr. Makkai Sándor. Ára 10 Lei.

László Dezső: Gyülekezetünk élete c. 80 oldalas kis-könyve a református gyülekezeti élet minden kérdését érinti. Ára 10 Lei

---

Dolgozatok a református theologiai tudomány köréből

1. sz. dr. Gönczy Lajos: A református egyház kultusza	20
2. sz. dr. Tavaszy Sándor: A kijelentés feltétele alatt	40
3. sz. dr. Imre Lajos: Isten és az emberi lélek	20
4. sz. dr. Tavaszy Sándor: A dialektika theologia problémája	30
5. sz. dr. Maksay Albert: Az exegézis problémái	25
6. sz. dr. Gönczy Lajos: Az igehirdetés tényezői	25
7. sz. dr. Tavaszy Sándor: A theologiai irányok átértékelése (A dialektikai theologia, mint a theologiai irányok korrekciója)	35
8. sz. dr. Imre Lajos: A Kijelentés és a pedagógia	35
9. sz. Dávid Gyula: Kálvin gazdasági etikája	20
10. sz. dr. Tavaszy Sándor: A szociális és gazdasági törekvések theologiai-etikai megítélése (A szocializmus és kommunizmus)	35
11. sz. Borbáth Dániel: A vallástörténeti és a dialektikai theológiának a kijelentésről szóló dogmatikai tanításai	25
13. sz. Niebergall emlékfűzet, Kedvezményes ára	40
14. sz. Nagy József: Kálvin és a művészetek	35
15. sz. Dávid Gyula: A keresztyén etika kérdése és irodalma a jelenben	15
16. sz. dr. Tavaszy Sándor: Az ethika mai kérdései	15
17. sz. dr. Gönczy Lajos: Mi szükségünk van az Ótestamentumra?	20

Megrendelhetők az Ifjú Erdély kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theologia.

Tip. „Grafica”, Cluj, Calea Marechal Foch 38.